

Janez Pavel II.

•
OKROŽNICA
CERKEV
IZ
EVHARISTIJE

Cerkveni dokumenti

101

Janez Pavel II.

OKROŽNICA

CERKEV IZ EVHARISTIJE

Družina
Ljubljana
2003

CERKVENI DOKUMENTI 101

Janez Pavel II., Okrožnica CERKEV IZ EVHARISTIJE. NASLOV IZVIRNIKA: Giovanni Paolo II, Lettera enciclica ECCLESIA DE EUCHARISTIA, Citta del Vaticano 2003. Prevod: Marija Zupančič. Avtor uvodne besede: Anton Štrukelj. Redakcija: Anton Strle in Rafko Valenčič. Lektorica: Marija Bratina. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina, d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina, d. o. o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Schwarz, junija 2003.

CIP - Kataloški zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

262.131.22
265.3

JOANNES Paulus II, papež

Okrožnica Cerkev iz evharistije / Janez Pavel II. ; [prevod Marija Zupančič ; uvodna beseda Anton Štrukelj] . - Ljubljana : Družina, 2003. - (Cerkveni dokumenti, ISSN 1318-1262 ; 101)

Prevod dela: Lettera enciclica Ecclesia de eucharistia

ISBN 961-222-463-3

12445952

UVODNA BESEDA

Štirinajsta okrožnica Janeza Pavla II. je poglobljeno premišljevanje o evharistični skrivnosti v njenem odnosu do Cerkve. Dokument preseneča ne le z bogastvom teoloških, pastoralnih in disciplinarnih vidikov, marveč tudi z metodologijo »živete teologije«: po vzoru Marije in svetnikov. Okrožnica ima izrazito osebni slog, ki ga preveva neomajna vera in zavzetost za resnico. Papež je podpisal okrožnico pri slovesni večerni maši velikega četrтка. Ta okoliščina je pomenljiva: na veliki četrtek je Gospod postavil zakrament svojega telesa in krvi, presveto evharistijo; prav ta dan je postavil tudi zakrament duhovništva; prav ta dan je Cerkvi izročil prekipevajočo izpolnitev svoje obljube: »Jaz sem z vami do konca sveta« (Mt 28,20).

V **uvodu** papež poudari resnico: »Cerkev živi iz evharistije« (1). V tej resnici je zgoščeno najbolj notranje jedro skrivnosti Cerkve (2). Drugi vatikanski koncil je to resnico čudovito razglasil, ko je zapisal: »Evharistija je vir in višek vsega krščanskega življenja« (C 11). Cerkev živi in raste iz evharistije; živi iz polnosti tega zakramenta, katerega čudovito bistvo in pomen je cerkveno učiteljstvo od najstarejših časov do danes že večkrat osvetlilo. »Iz velikonočne skrivnosti izhaja Cerkev. Prav zaradi tega je evharistija, ki je najvzvišenejši zakrament velikonočne skrivnosti, središče cerkvenega življenja« (3). »Kakor brez Cerkve ni evharistije, tako brez evharistije ni Cerkve; saj evharistija prihaja iz dejanja Cerkve, Cerkev pa dobiva svoj obstoj in svoje življenje iz evharistije.« Po besedah H. de Lubaca »Cerkev ostvarja evharistijo in evharistija ostvarja Cerkev.«

Prvo poglavje z naslovom »**skrivnost vere**« se prične s premišljevanjem vzvišenega trenutka postavitve evharistije: Cerkev je prejela evharistijo od Kristusa kot »najvzvišenejši dar, saj je evharistija dar njega samega, njegove osebe v njegovi sveti človeškosti in tudi njegovega odrešenjskega dela« (11). Obhajanje evharistije ni le ponavljanje Kristusove pashe, ni njeno pomnoževanje v času in na različnih krajih, ampak edina žrtev križa, ki se po navzočije do konca časov. Papež nato govori o daritveni naravi evharistije: Kristusova žrtev je najprej daritev Očetu, pa tudi dar v blagor vsega človeštva. V evharistiji se na zakramentalni način ponavzočuje

Kristusova daritev; evharistija zato vsebuje čisto posebno Kristusovo navzočnost, »stvarno« in »resnično«; resnična je ne po izključitvi, marveč po odličnosti, ker je ta pričujočnost tudi substancialna. Evharistična daritev je »usmerjena na najtesnejše zedinjenje vernikov s Kristusom po obhajilu ... Ne gre za metaforično hrano: žMoje meso je resnična jed in moja kri resnična pijača' (Jn 6,55)« (16). V evharistiji »sprejemamo vase žskrivnost' vstajenja« (18). S tem je označena eshatološka razsežnost evharistije, ki po eni strani izraža in krepi občestvo z nebeško Cerkvijo, po drugi strani pa nam nalaga odgovornost za sedanji svet in dolžnost, spreminjati svoje življenje, da bo postalo povsem evharistično (14-15; 16-17; 18-20).

Drugo poglavje razlaga, kako »**evharistija gradi Cerkev**« – Kristusovo skrivnostno telo. Evharistija dovršuje delo, ki se je začelo pri krstu, ko smo bili vcepljeni v eno telo, v Cerkev. Pri obhajilu ne le prejmemo Kristusa, ampak Kristus sprejme vsakogar izmed nas (22). Evharistija je porajajoča moč edinosti Cerkve: Kristus, Glava, izvrši edinost telesa. Tako je osrednja skrivnost vere zdaj tudi osrednja skrivnost Cerkve. Kakor evharistija, tako je tudi Cerkev skrivnost edinosti. Obe – evharistija in Cerkev – sta Kristusovo telo in Kristusovo telo je eno samo. Med obema ne sme nastopiti niti najmanjša odtujitev, če hočemo ostati zvesti nauku Svetega pisma in izročila. Teodor iz Mopsvestije pravi: »Če smo se vsi nahranili s istim telesom našega Gospoda, potem smo vsi postali isto Kristusovo telo.

Tretje poglavje razmišlja o »**apostolski naravi evharistije in Cerkve**«. Kakor Cerkev, prav tako je tudi evharistija »ena, sveta, katoliška in apostolska« (26). Papež se opira na Katekizem katoliške Cerkve, ki razlaga trojni pomen apostolskosti Cerkve (KKC 857). V teh treh pomenih je apostolska tudi evharistija: »Apostoli so temelj evharistije ..., ker jo je Jezus zaupal apostolom in so jo oni in njihovi nasledniki izročali naprej vse do nas« (27); evharistija je apostolska, »ker jo obhajamo v skladu z vero apostolov; ta vera ostaja nespremenjena« (27); evharistija je apostolska, ker »službeni duhovnik opravlja kot Kristusov namestnik evharistično daritev in jo v imenu vsega ljudstva daruje Bogu« (C 10) ... Služba duhovnikov kaže na to, da je evharistija dar, ki radikalno presega pobaščenost oziroma oblast skupnosti. Službeno duhovništvo je nenadomestljivo za to, da veljavno poveže posvetitev evharistije z daritvijo križa in z zadnjo večerjo« (22).

Ta misel je razvita v četrtem poglavju »o evharistiji in cerkvenem občestvu«. Tesno medsebojno povezanost obojega izraža že dejstvo, da je pojem občestvo (communio) postal ena izmed specifič-

nih oznak tako za Cerkev kakor za evharistični zakrament. »Obhajanje evharistije ne more biti izhodišče občestva, ampak ga predpostavlja ... Zakrament izraža takšno vez občestva tako v nevidni razsežnosti, kakor tudi v vidni razsežnost« (35). Vera ne zadošča; potrebno je »s telesom in srcem« (C 14) ostati v naročju Cerkve. Na tem mestu papež opominja k zavzetemu ohranjanju tako nevidnih kot vidnih občestvenih vezi. Sviri pred nevrednim prejetjem obhajila v stanju smrtnega greha. Pot do evharistije vodi prek zakramenta sprave in pokore. Vidne vezi cerkvenega občestva nas povezujejo s Kristusom, ki Cerkev vodi po papežu in škofih. Škof je vidno počelo in temelj edinosti v delni Cerkvi. V vsakem veljavnem obhajanju evharistije se izraža tudi univerzalno občestvo s Petrom in z uso Cerkvijo. Evharistija ostvarja občestvo in vzgaja za občestvo, če jo obhajamo v resnici (40). Ne more biti podrejena lastni presoji posameznikov ali krajevnih občestev. Papež se tukaj dotakne tudi odnosa med evharistijo in ekumen-
skim prizadevanjem, pri čemer je treba upoštevati določne Cerkve.

Peto poglavje govori o **»okrasu obhajanja evharistije«**. Vsakovrstna umetnost nam izpričuje, da se Cerkev skozi stoletja ni bala »tratiti«, da bi z najboljšimi sredstvi izpričala ljubezen, ki jo zavezuje božjemu Ženinu. Papež z veseljem in občudovanjem gleda na prebogato izročilo sakralne umetnosti, kjer sta Vzhod in Zahod »tekmovala« v prizadevanju za češčenje skrivnosti in obrednem in estetskem pogledu. Posebej občuduje vzhodno umetnost, ki »je ohranila edinstveno močan čut za skrivnost; ta umetnost spodbuja umetnike, naj svojo vnemo pri ustvarjanju lepega ne pojmujejo le kot izraz svojega genija, marveč tudi kot pristno služenje veri« (50). V Pismu umetnikom (1999) je poudaril nalogo umetnikov, da v svojih delih izražajo skrivnost tako, kakor jo razumeva polnost vere Cerkve, v skladu z ustreznimi pastoralnimi napotki. Prav tako odločno vabi h globlji zavesti o neizrekljivi skrivnosti liturgičnega obhajanja. »Zaklad je prevelik in preveč dragocen, da bi smeli tvegati njegovo ubožanje ali da bi ga prenagljeno okrnili z eksperimenti in običaji, upeljanimi brez natančnega preverjanja pristojnih cerkvenih oblasti ... Ker je liturgija dediščina celotne Cerkve, je ne morejo določati krajevne, od celotne Cerkve izolirane Cerkve.« Zato moramo »tudi v naših časih znova odkriti poslušnost liturgičnim določbam in jih ceniti kot ogledalo in pričevanje ene same vesoljne Cerkve, ki se ponavzočuje pri vsakem obhajanju evharistije« (52).

Šesto poglavje je posvečeno **Mariji, evharistični ženi**. Zveza med Marijo in evharistijo je kar najtesnejša in večplastna. V šoli

Marije, ževharistične žene', se Cerkev v marijanski naravnosti bliža evharistični skrivnosti ter se tako uči evharistične naravnosti. Marija je živela evharistično vero že prej, preden je bila postavljena evharistija, in sicer tedaj, ko je ponudila svoje deviško naročje za učlovečenje božje Besede. Evharistija je namreč v kontinuiteti z učlovečenjem. Marija je spočela tudi fizično resničnost telesa in krvi Božjega Sina, in tako v sebi anticipirala to, kar se v neki meri na zakramentalen način dogaja v vsakem verujočem, ko v obhajilu prejema Gospodovo telo in kri. Zato obstaja globoka analogija med Marijinim »fiat – zgodi se«, in vernikovim »amen« ob prejemu obhajila. V skrivnosti učlovečenja je Marija anticipirala tudi evharistično vero Cerkve. Marija je prvi »tabernakelj« v zgodovini, saj je pod svojim srcem nosila in častila učlovečeno Besedo. Papež zre v Marijini naravnosti hvaležnega čudenja in češčenja »nedosegljivi vzor ljubezni, od katere se moramo navdihovati vsakokrat, ko v svetem obhajilu prejmemo evharistijo« (55).

Marija je v življenju z Jezusom usvojila daritvenost evharistije. Naš pogled mora v loku zajeti Materino srce ob darovanju Sina v templju, ko se je zarisala drama »znamenja, kateremu se bo nasprotovalo«, in srce žalostne Matere bolečin ob vznožju križa. Marija dan za dnem živi »anticipirano evharistijo«, »duhovno obhajilo« hrepenenja in darovanja (56). Naš pogled mora zajeti Marijina čustva, ko je iz ust apostolov po vstajenju slišala besede zadnje večerje: »To je moje telo, ki se daje za vas« (Lk 22,19), saj je to telo, žrtvovano kot daritev in znova predstavljeno pod zakramentalnimi znamenji, isto telo, ki je bilo spočeto v njenem naročju. »Marija je s Cerkvijo in kot Mati Cerkve navzoča v vsakem obhajanju evharistije. V evharistiji se Cerkev popolnoma zedinja s Kristusom in njegovo daritvijo in Marijinega duha sprejema za svojega« (57.58)..

Papež ob sklepu okrožnice poda svoje pričevanje vere v presveto evharistijo: Tu je »zaklad Cerkve, srce sveta, poroštvo cilja, po katerem, čeprav nevede, hrepeni vsak človek« (59). Vsako prizadevanje za svetost, vsako izvajanje pastoralnih načrtov mora črpati potrebno moč iz evharistične skrivnosti in biti naravnano nanjo kot na svoj vrhunec. V evharistiji je zaobsežena življenjska moč Cerkve, v njej »prihaja do izraza to, kar Cerkev v resnici je: ena, sveta, katoliška in apostolska; božje ljudstvo in družina. Ne le sklepne besede, ampak celotna okrožnica je teološka meditacija o evharistični skrivnosti, ki bralca vodi od premišljevanja k adoraciji.

*dr. Anton Štrukelj
profesor dogmatike na TF UL*

Janez Pavel II.

Okrožnica

CERKEV IZ EVHARISTIJE

ECCLESIA DE EUCHARISTIA

*Škofom, duhovnikom in diakonom,
osebam v ustanovah posvečenega življenja
in vsem vernim laikom
o evharistiji v njenem odnosu do Cerkve.*

UVOD

1. Cerkev živi iz evharistije. Ta resnica ne izraža le vsakdanje izkušnje vere, ampak je v njej zgoščeno *bistvo skrivnosti Cerkve*. Na mnogotere načine Cerkev z veseljem doživlja, kako se nenehno uresničuje obljuba: »Jaz sem z vami vse dni do konca sveta« (Mt 28,20). V sveti evharistiji se, po spremenjenju kruha in vina v Gospodovo telo in kri, z edinstveno močjo veseli te navzočnosti. Odkar je Cerkev, ljudstvo nove zaveze, na binkošti začela svoje romanje proti nebeški domovini, Božji zakrament nenehno zaznamuje njene dni in jih napolnjuje z neomajnim upanjem.

Po pravici je 2. vatikanski koncil razglasil, da je evharistična žrtev »vir in višek vsega krščanskega življenja.«¹

¹ Dogmatična konstitucija o Cerkvi (C), 11.

»Presveta evharistija namreč obsega ves duhovni zaklad Cerkve, Kristusa samega, naše velikonočno jagnje in živi kruh, ki s svojim mesom, po Svetem Duhu oživiljenim in oživljajočim, daje ljudem življenje.«² Zato je Cerkve nenehno zazrta k njenemu Gospodu, navzočem v oltarnem zakramentu, v katerem odkriva polno uresničenje njegove brezmejne ljubezni.

2. V času velikega jubileja leta 2000 mi je bilo dano, da sem obhajal evharistijo v jeruzalemski dvorani zadnje večerje, tam, kjer jo je po izročilu prvič obhajal Kristus sam. *Dvorana zadnje večerje je kraj postavitve tega najsvetejšega zakramenta.* Tam je namreč Kristus vzel v svoje roke kruh, ga razlomil, dal svojim učencem in rekel: »Vzemite in jejte od tega vsi: to je moje telo, ki se daje za vas« (prim. Mt 26,26; Lk 22,19; 1 Kor 11,24). Nato je vzel v svoje roke kelih z vinom in jim rekel: »Vzemite in pijte iz njega vsi: to je kelih moje krvi, nove in večne zaveze, ki se za vas in za vse preliva v odpuščanje grehov« (prim. Mr 14,24; Lk 22,20; 1 Kor 11,25). Hvaležen sem Gospodu Jezusu, da sem smel na istem kraju ponoviti besede, ki jih je sam izgovoril pred dva tisoč leti, ter izpolniti njegovo naročilo: »To delajte v moj spomin« (Lk 22,19).

Ali so apostoli, navzoči pri zadnji večerji, razumeli pomen besed, ki so prihajale iz Jezusovih ustnic? Morda ne. Te besede so bile v polnosti pojasnjene šele ob koncu *svetega tridnevja (triduum sacrum)*, v času med četrtkovim večerom in nedeljskim jutrom. V teh dneh se je zgodila *velikonočna skrivnost (mysterium paschale)*; tedaj se zgodila tudi *evharistična skrivnost (mysterium eucharisticum)*.

3. Cerkev se rodi iz velikonočne skrivnosti. Prav zaradi tega je evharistija, ki je najvzvišenejši zakrament velikonočne skrivnosti, *središče cerkvenega življenja*. To je vidno že od prvih predstav Cerkve, ki nam jih ponujajo

² Odlok o službi in življenju duhovnikov (D), 5.

Apostolska dela: »Bili so stanovitni v nauku apostolov in bratski skupnosti, v lomljenju kruha in molitvah« (2,42). »Lomljenje kruha« pomeni evharistijo. Po dvatisoč letih še vedno uresničujemo to prvotno podobo Cerkve. Medtem ko jo uresničujemo v obhajanju evharistije, velja naša pozornost velikonočnemu tridnevju: k temu, kar se je zgodilo na večer velikega četrta, med zadnjo večerjo in po njej. Postavitev evharistije je namreč zakramentalno že ponavzočila dogodke, ki so se zgodili le malo zatem, začeniši s smrtnim bojem v vrtu Getsemani. Zopet vidimo Jezusa, ki gre iz dvorane zadnje večerje in se skupaj z učenci poda prek potoka Cedron ter pride v vrt na Oljski gori. V tem vrtu je še danes nekaj starodavnih oljk. Morda so bile priče tega, kar se je tisti večer dogajalo v njihovi senci, ko je Kristus v molitvi doživel smrtno stisko »in je njegov pot postal kakor kaplje krvi, ki so tekle na zemljo« (Lk 22,44). Kri, ki jo je pred nekaj trenutki v evharističnem zakramentu izročil Cerkvi kot pijačo odrešenja, *se je začela prelivati*; njeno prelivanje pa se je dopolnilo na Golgoti in postalo orodje našega odrešenja: »Kristus, ... veliki duhovnik prihodnjih dobrin ..., je stopil v svetišče enkrat za vselej, ne s krvjo kozlov in juncev, temveč z lastno krvjo, ko nam je pridobil večno odrešenje« (Heb 9,11–12).

4. *To je ura našega odrešenja.* Čeprav neizmerno preizkušan, Jezus ne beži pred svojo »uro«: »In kaj naj rečem? Oče, reši me iz te ure? Ne! Zato sem v to uro prišel« (Jn 12,27). Jezus, da bi bili učenci pri njem, pa mora, žal, izkusiti osamljenost in zapuščenost: »Tako, eno uro niste mogli čuti z menoj? Čujte in molite, da ne pridete v skušnjavo« (Mt 26,40–41). Samo apostol Janez je stal pod križem, poleg Marije in pobožnih žena. Agonija v Getsemaniju je bila uvod v smrtni boj na križu na veliki petek. *Sveta ura*, ura odrešenja sveta! Kadar se obhaja evharistija pri Jezusovem grobu v Jeruzalemu, se je mogoče skoraj otipljivo vrniti v njegovo »uro«, uro križa in poveličanja. Na ta kraj in na to uro se v duhu sklicuje duhovnik, ki

obhaja sveto mašo, skupaj z navzočim krščanskim občestvom.

»Križan bil, umrl in bil v grob položen; šel pred pekel; tretji dan od mrtvih vstal.« Na besede veroizpovedi odmevajo besede premišljevanja in oznanjevanja: »Glejte, les križa, na katerem je viselo zveličanje sveta. Pridite, molimo!« - »*Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit. Venite adoremus!*« To je vabilo, s katerim se Cerkev obrača na vse ljudi v popoldanskih urah velikega petka. Pozneje, v velikonočnem času, bo spet prepevala in oznanjala: »*Gospod, ki je za nas visel na križu, je vstal iz groba. Aleluja!*« - »*Surrexit Dominus de sepulcro qui pro nobis pependit in ligno. Alleluia.*«

5. »*Skrivnost vere!*« - »*Mysterium fidei!*« Ko duhovnik izgovarja ali poje te besede, navzoči vzkliknejo: »Tvojo smrt oznanjamo, Gospod, in tvoje vstajenje slavimo, dokler ne prideš v slavi.«

Medtem ko Cerkev s temi ali podobnimi besedami kaže na Kristusa v skrivnosti njegovega trpljenja, razodeva tudi svojo lastno skrivnost: Cerkev (živi) iz evharistije - *Ecclesia de Eucharistia (vivit)*. Če je Cerkev po daru Svetega Duha na binkošti stopila na svetlo in se podala na pota sveta, je odločilni trenutek njenega nastanka prav gotovo postavitev evharistije v dvorani zadnje večerje. Njen temelj in njen izvir je celotno velikonočno tridnevje (*triduum paschale*), ki pa je kakor zbrano, anticipirano in za vedno »osredotočeno« v evharističnem daru. V tem daru je Jezus Kristus izročil Cerkvi neprestano ponavzočenje velikonočne skrivnosti. Z njim je ustanovil skrivnostno »sočasnost« med tridnevjem in njegovo navzočnostjo skozi stoletja.

To premišljevanje nam navdihuje čustva velikega in hvaležnega strmenja. V velikonočnem dogajanju, ki ga evharistija ponavzočuje skozi stoletja, obstaja dejansko silna »zmogljivost«, ki vsebuje vso zgodovino kot naslovjenko milosti odrešenja. To strmenje mora zmeraj pre-

vevati Cerkev, zbrano pri obhajanju evharistije. Na poseben način pa mora spremljati služabnika evharistije. On je namreč tisti, ki v moči pooblastila, ki mu je bilo podeljeno v zakramentu duhovniškega posvečenja, izvrši posvečenje. Njemu je pridržano, da z oblastjo, ki mu jo je podelil Kristus v dvorani zadnje večerje, izgovarja besede: »To je moje telo, ki se daje za vas ... To je kelih moje krvi, ki se za vas in za vse preliva...« Duhovnik izgovarja te besede ali bolje, *daje na voljo svoja usta in svoj glas Njemu, ki jih je izgovarjal v dvorani zadnje večerje* in ki je hotel, da bi jih iz roda v rod ponavljali vsi, ki so v Cerkvi po svetem redu službeno deležni njegovega duhovništva.

6. Z okrožnico želim zopet prebuditi to evharistično »strmenje« kot nadaljevanje dediščine jubileja, ki sem jo hotel izročiti Cerkvi z apostolskim pismom *Ob začetku novega tisočletja* ter z marijanskim okronanjem tega pisma, z *Rožnim vencem Device Marije*. Premišljevati Kristusov obraz, premišljevati ga z Marijo, to je »program«, ki sem ga ob zori tretjega tisočletja pokazal Cerkvi in jo povabil, naj v času zgodovine odrine na globoko z navdušenjem nove evangelizacije. Premišljevati Kristusa vključuje sposobnost, da ga spoznamo, kjerkoli se pokaže, v mnogoterih oblikah njegove navzočnosti, predvsem pa v živem zakramentu njegovega telesa in njegove krvi. *Cerkev živi iz evharističnega Kristusa*, on jo hrani, on jo razsvetljuje. Evharistija je skrivnost vere in hkrati »skrivnost svetlobe«.³ Vsakokrat, ko jo Cerkev obhaja, morejo verniki nekako podoživljati izkušnjo emavških učencev: »Odprle so se jima oči in sta ga spoznala« (Lk 24,31).

7. Odkar sem začel službo Petrovega naslednika, sem velikemu četrtku, dnevu evharistije in duhovništva, vedno prihranil posebno pozornost in poslal pismo vsem duhovnikom sveta. Letos, v petindvajsetem letu papeške

³ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije, Cerkevni dokumenti 98, Ljubljana 2002, 21.

službe, želim še polneje včleniti celotno Cerkev v to evharistično premišljevanje, tudi zato, da bi se zahvalil Gospodu za dar evharistije in duhovništva: »Dar in skrivnost«. ⁴ Če sem z razglasitvijo leta rožnega venca hotel petindvajseto leto svojega papeževanja postaviti za *predmet premišljevanja Kristusa v Marijini šoli*, ne morem dopustiti, da bi ta veliki četrtek leta 2003 minil, ne da bi se pomudil pred Kristusovim »evharističnim obrazom« ter z novo močjo pokazal Cerkvi na središčnost evharistije. Iz nje Cerkev živi. Od tega »živega kruha« se hrani. Kako naj ne bi čutil potrebe, da spodbudim vse ljudi, naj to zmeraj na novo izkušajo?

8. Kadar mislim na evharistijo in pri tem gledam svoje življenje duhovnika, škofa in Petrovega naslednika, se nehote spomnim mnogih trenutkov in krajev, kjer mi je bilo dano, da sem jo obhajal. Spominjam se župnijske cerkve v Niegowicach, kjer sem opravljal svojo prvo pastoralno službo, kapiteljske cerkve sv. Florijana v Krakovu, wawelske stolnice, bazilike sv. Petra ter mnogih bazilik in cerkva v Rimu in po vsem svetu. Maševal sem v kapelicah ob gorskih stezah, na obrežjih jezer, ob morskih obalah; maševal sem na oltarjih, postavljenih na stadionih in mestnih trgih ... To pestro prizorišče mojih obhajanj svete evharistije mi omogoča, da močno doživljam njeno univerzalno, tako rekoč kozmično naravo. Da, kozmično! Kajti tudi tedaj, kadar obhajamo evharistijo na majhnem oltarju vaše cerkve, se v nekem smislu obhaja *na oltarju sveta*. Evharistija povezuje nebo in zemljo. Zajema in preveva vse stvarstvo. Božji Sin je postal človek, da bi v najvišjem dejanju hvaljenja vrnil celotno stvarstvo njemu, ki ga je ustvaril iz nič. Tako Kristus, večni in veliki duhovnik, po krvi svojega križa vstopa v večno svetišče in vrača Bogu, Stvarniku in Očetu, celotno odrešeno stvarstvo. To uresničuje po duhovniški

⁴ To je naslov knjige, ki ima avtobiografski in pričevanjski značaj ob petdesetletnici mojega duhovništva.

službi v Cerkvi, v slavo presvete Trojice. Zares, to je *skrivnost vere - mysterium fidei*, ki se uresničuje v evharistiji: svet, ki je izšel iz rok Boga, Stvarnika, se, odrešen po Kristusu, zopet vrača k njemu.

9. Evharistija, zveličavna Jezusova navzočnost v skupnosti verujočih in njena duhovna hrana, je najdragocenejša dobrina, kar jih more Cerkev imeti na svojem romanju skozi zgodovino. S tem je pojasnjena *velika pozornost*, ki jo je Cerkev vedno gojila do evharistične skrivnosti; pozornost, ki se kaže zlasti v prizadevanjih koncilov in papežev. Kako naj ne bi občudovali razlag cerkvenega učiteljstva v odlokih o presveti evharistiji in o sveti mašni daritvi, ki ju je razglasil tridentinski koncil? Ti odloki so v naslednjih stoletjih usmerjali bodisi teologijo bodisi katehezo in so še danes dogmatična podlaga za trajno prenavo in za rast Božjega ljudstva v veri in ljubezni do evharistije. Iz časov, ki so nam bližji, je treba omeniti tri okrožnice: okrožnico *Mirae caritatis* Leona XIII. (1902),⁵ okrožnico *Mediator Dei* Pija XII. (1947)⁶ in okrožnico *Mysterium fidei* Pavla VI. (1965).⁷

Čeprav 2. vatikanski koncil ni objavil posebnega dokumenta o evharistični skrivnosti, pa vsekakor osvetljuje njene različne vidike v svojih dokumentih, zlasti v dogmatični konstituciji o Cerkvi (*Lumen gentium*) in v konstituciji o svetem bogoslužju (*Sacrosanctum concilium*).

V prvih letih svoje apostolske službe na Petrovem sedežu sem sam v apostolskem pismu *Dominicae cenae* (1980)⁸ obravnaval nekatere vidike evharistične skrivnosti in njenega vpliva v življenju njenih oskrbnikov. Danes nadaljujem to vprašanje s še bolj ganjenim in hvaležnim srcem, kakor v odmev psalmistovim besedam: »Kaj naj povrnem Gospodu za vse dobro, kar mi je storil?

⁵ Objavljena 28. maja 1902, v: Leonis XIII Acta XXII (1903) 115–136.

⁶ Objavljena 20. novembra 1947; v: AAS 39 (1947) 521–595.

⁷ Objavljena 3. septembra 1965, v: AAS 57 (1965) 753–774.

⁸ Objavljena 24. februarja 1980, v: AAS 72 (1980) 113–148.

Kelih zveličanja bom dvignil in klical Gospodovo ime« (Ps 116,12–13).

10. Oznanjevalna služba cerkvenega učiteljstva je našla odgovor v notranji rasti krščanskega občestva. Nedvomno je *koncilska liturgična reforma* prispevala za zavzetejšo, dejavnejšo in rodovitnejšo udeležbo vernikov pri sveti oltarni daritvi. Na mnogih krajih dobiva *češčenje presvetega zakramenta* velik poudarek v vsakdanjem življenju in postaja neizčrpen studenec svetosti. Pobožna udeležba pri evharistični procesiji ob slovesnem prazniku svetega Rešnjega telesa in krvi je Gospodova milost, ki vernike vsako leto napolnjuje z veseljem. Omeniti bi mogli še druga spodbudna znamenja evharistične vere in ljubezni.

Žal pa poleg teh svetlih strani *ne manjka senc*. V nekaterih krajih so skoraj povsem opustili češčenje svete evharistije. Temu se tu in tam v Cerkvi pridružujejo zlorabe, ki prispevajo k zatamnjenju prave vere in katoliškega nauka o tem čudovitem zakramentu. Včasih se pojavlja zelo pomanjkljivo pojmovanje evharistične skrivnosti. Brez njene daritvene razsežnosti obhajajo evharistično skrivnost tako, kakor da ne presega smisla in vrednosti srečevanja pri bratskem obedu. Onkraj tega je včasih zatamnjena nujnost službenega duhovništva, ki temelji v apostolskem nasledstvu; tako je zakramentalnost evharistije skrčena zgolj na učinkovitost oznanjevanja. Odtod prihajajo, tu in tam, tudi ekumenske pobude, čeprav plemenite v svojih namerah, ki podlegajo evharistični praksi, nasprotni disciplini, s katero Cerkev izraža svojo vero. Kako naj ne bi človek izrazil svoje globoke bolečine zaradi vsega tega? Evharistija je prevelik dar, da bi dopuščala dvoumnosti in krnitve.

Zaupam, da bo ta okrožnica učinkovito prispevala k odstranitvi senc nesprejemljivih nauk in praktičnih ravnanj, da bi evharistija še naprej mogla sijati z vsem žarom svoje skrivnosti.

Prvo poglavje

SKRIVNOST VERE

11. »Gospod Jezus je tisto noč, ko je bil izdan« (1 Kor 11,23), postavil evharistično daritev svojega telesa in svoje krvi. Besede apostola Pavla nas vodijo nazaj k dramatičnim okoliščinam, iz katerih izvira evharistija. Vanjo je neizbrisno vpisan dogodek Gospodovega trpljenja in smrti. Evharistija ni le spomin, marveč zakramentalno ponavzočenje tega dogodka. Evharistija je daritev križa, ki traja skozi vse čase.⁹ To resnico dobro izražajo besede, s katerimi ljudstvo v latinskem obredu odgovori na duhovnikovo oznanilo »skrivnosti vere«: »*Tvojo smrt oznamo, Gospod!*«

Cerkev ni prejela evharistije od Kristusa, svojega Gospoda, kakor katerikoli drug dragocen dar, marveč kot *najvzvišenejši dar*, saj je evharistija dar njega samega, njegove osebe v njegovi sveti človeškosti in tudi njegovega odrešenjskega dela. To delo ne ostane omejeno na preteklost, kajti »vse to, kar Kristus je, ter vse, kar je storil in pretrpel za vse ljudi, je deležno božje večnosti in zaobjema vse čase.«¹⁰

Kadar Cerkev obhaja evharistijo, spomin smrti in vstajenja svojega Gospoda, je ta središčni dogodek odrešenja resnično navzoč in »se izvršuje delo našega odrešenja.«¹¹ Ta daritev je tako odločilna za odrešenje človeškega rodu, da jo je Jezus Kristus izvršil in se vrnil k Očetu

⁹ Prim. Konstitucija o svetem bogoslužju (B), 47: »Naš Gospod je pri zadnji večerji ... ustanovil evharistično daritev svojega telesa in svoje krvi, da bi ovekovečil daritev na križu za vse čase, dokler ne pride.«

¹⁰ Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993, 1085.

¹¹ C 3.

šele *potem, ko nam je zapustil način naše deležnosti pri njej*, kakor če bi bili navzoči. Tako se je more vsak vernik udeležiti in iz nje neizčrpno zajemati sadove. To je vera, iz katere so stoletja živeli krščanski rodovi. To vero je cerkveno učiteljstvo nenehno poudarjalo z veselo hvaležnostjo za neprecenljivi dar.¹² Ponovno želim spomniti na to resnico in skupaj z vami, predragi bratje in sestre, v češčenju poklekniti pred to skrivnostjo: veliko skrivnostjo, skrivnostjo usmiljenja. Kaj več bi mogel Jezus storiti za nas? Zares, v evharistiji nam izkazuje ljubezen, ki gre »do konca« (prim. Jn 13,1), ljubezen, ki ne pozna meja.

12. Ta vidik vesoljne ljubezni evharističnega zakramenta temelji v samih Odrešenikovih besedah. Ko ga je postavil, ni rekel le: »To je moje telo«, »To je moja kri«, ampak je dodal »ki se daje za vas ...«, ki se preliva za vas« (Lk 22,19-20). Ni potrdil le tega, da je tisto, kar jim je dal jesti in piti, njegovo telo in njegova kri, ampak je izrazil tudi *daritveno naravo*, ko je na zakramentalen način ponavzočil svojo daritev, ki se je nekaj ur zatem izvršila na križu za odrešenje vseh ljudi. »Maša je hkrati in neločljivo daritveni spomin, v katerem še naprej traja daritev na križu, in sveti obed prejemanja Gospodovega telesa in njegove krvi.«¹³

Cerkev nenehno živi iz zveličavne daritve. Tej daritvi se ne približuje le s spominom, polnim vere, marveč tudi z dejavnim stikom, kajti *ta daritev se vedno znova ponavzočuje* in zakramentalno traja v vsakem občestvu, ki jo daruje po rokah posvečenega služabnika. Tako evharistija naklanja ljudem današnjega časa spravo, ki jo je

¹² Prim. Pavel VI., Veroizpoved (30. junija 1968) 24, v: AAS 60 (1968) 442; slov. prevod, v: Anton Strle, Vera Cerkev, Mohorjeva družba, Celje 1977, 477-484; Janez Pavel II. Apostolsko pismo Dominicae Cenaе, 12, v: AAS 72 (1980) 142.

¹³ KKC, 1382.

Kristus enkrat za vselej pridobil za človeštvo vseh časov. Zares: »Kristusova daritev in evharistična daritev sta *ena sama daritev*.«¹⁴ To je odlično povedal že sv. Janez Zlatousti: »Darujemo vedno isto Jagnje, ne danes eno in jutri drugo, marveč vedno eno in isto. Zaradi tega je daritev vedno ena sama ... Tudi zdaj darujemo tisto žrtev, ki je bila nekoč darovana in ki nikdar ne bo použita.«¹⁵

Maša ponavzočuje daritev na križu, ji ničesar ne dodaja in je tudi ne pomnožuje.¹⁶ To, kar pri maši ponavljamo, je *spominjajoče* obhajanje, »spominjajoče predstavljanje« (*memorialis demonstratio*),¹⁷ po katerem edina in dokončna Kristusova odrešilna daritev postane navzoča v času. Daritvene narave evharistične skrivnosti ne moremo razumeti kot nekaj ločenega, neodvisnega od križa ali le s posrednim odnosom do kalvarijske žrtve.

13. V moči svojega najtesnejšega odnosa do kalvarijske daritve je evharistična daritev *v pravem pomenu daritev (sacrificium)*, in sicer ne le v splošnem pomenu, kakor da bi šlo le za to, da se Kristus podarja kot duhovna hrana vernikom. Dar njegove ljubezni in njegove pokorščine do smrti (prim. Jn 10,17–18) je namreč na prvem mestu dar njegovemu Očetu. Seveda je to dar v naš prid in v prid vsega človeštva (prim. Mt 26,28; Mr 14,24; Lk 22,20; Jn 10,15), toda *predvsem je dar Očetu*: »To žrtev (daritev) je Oče sprejel in v zameno za to popolno predanost svojega Sina, ki je postal žpokoren do smrti' (Flp 2,8), podaril kot Oče svoj očetovski dar, namreč dar novega večnega življenja v vstajenju.«¹⁸

¹⁴ Prav tam, 1367.

¹⁵ In Epistolam ad Hebraeos homiliae, 17, 3; PG 63, 131.

¹⁶ Prim. Tridentinski koncil, Sess. XXII, Doctrina de ss. Missae sacrificio, cap. 2; DS 1743.

¹⁷ Pij XII., Okrožnica Mediator Dei et hominum, v: AAS 39 (1947) 548; slov. prevod: Mediator Dei, CDSB, Ljubljana 1957.

¹⁸ Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenik človeka, Cerkevni dokumenti 2, Ljubljana 1979, 20.

Ko je Kristus podaril Cerkvi svojo daritev, je hotel napraviti kot lastno tudi duhovno daritev Cerkve, ki je poklicana, da skupaj z njegovo daritvijo daruje tudi sama sebe. To nas uči 2. vatikanski koncil z ozirom na vse vernike: »Ko se udeležujejo evharistične daritve, ki je vir in višek vsega krščanskega življenja, darujejo Bogu božjo žrtev in z njo sami sebe.«¹⁹

14. Kristusova pasha (velika noč) obsega skupaj s trpljenjem in smrtjo tudi njegovo vstajenje. Prav to nam kliče v spomin vzklík ljudstva po posvetitvi: »*Tvoje vstajenje slavimo*«. Zares, evharistična žrtev ponavzočuje ne le skrivnost Odrešenikovega trpljenja in smrti, ampak tudi skrivnost njegovega vstajenja, ki je vrhunec žrtve. Kolikor je Kristus živi in vstali, more v evharistiji postati »kruh življenja« (Jn 6,35.48), »živi kruh« (Jn 6,51). Sv. Ambrož je to resnico polagal na srce novokrščencem kot prilagoditev dogodka vstajenja na njihovo življenje: »Če je danes Kristus tvoj, tedaj vsak dan vstane zate.«²⁰ Sv. Ciril Aleksandrijski pa je poudarjal, da je udeležba pri svetih skrivnostih »resnična izpoved in resnični spomin na to, da je Kristus vstal in se vrnil v življenje za nas in nam v blagor.«²¹

15. Zakramentalno ponavzočenje Kristusove daritve v sveti maši, ki je okronano z vstajenjem, vsebuje čisto posebno navzočnost, ki se – po besedah Pavla VI. – »ime- nuje 'resnična' ne po izključitvi, kakor da bi druge pričujočnosti ne bile 'resnične', temveč po odličnosti, ker je ta pričujočnost tudi stvarna; po njej namreč postane pričujoč celi in neokrnjeni Kristus, kot Bog in kot človek.«²² Tako je vnovič predložen vedno veljavni nauk tri-

¹⁹ C 11.

²⁰ De sacramentis, V, 4, 26: CSEL 73, 70.

²¹ In Joannis Evangelium, XII, 20: PG 74, 726.

²² Okrožnica *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 764.

dentinskega koncila: »S posvečenjem kruha in vina se izvrši spremenjenje vsega bistva kruha v bistvo telesa Kristusa, našega Gospoda, in vsega bistva vina v bistvo njegove krvi. To spremenjenje je katoliška Cerkev primerno in v pravem pomenu imenovala spremenjenje bistva (prebistvenje, transsubstantiatio).«²³ Evharistija je zares *mysterium fidei*, skrivnost, ki presega naše misli in jo moremo sprejeti le v veri, kakor nas pogosto spominjajo patristične kateheze o tem božjem zakramentu. »Ne glejte, opominja sv. Ciril Jeruzalemski, v kruhu in vinu preproste in naravne prvine, kajti Gospod je izrecno povedal, da sta njegovo telo in njegova kri: vera ti to zagotavlja, četudi ti čuti dopovedujejo drugo.«²⁴

»*Molim te ponižno, skriti Bog nebes*« – »*Adoro te devote, latens Deitas*,« pojemo še naprej z angelskim učiteljem sv. Tomažem Akvinskim. Spričo te skrivnosti ljubezni izkušša človeški razum vso svojo omejenost. Razumemo, kako je ta skrivnost skozi stoletja spodbujala teologijo k napornim prizadevanjem, da bi jo razumela.

Ta prizadevanja so hvalevredna, saj so toliko bolj koristna in globoka, kolikor bolj povezujejo kritično zavzetost razmišljanja z »življenjem vere« Cerkve, ki obstaja posebno v »zanesljivi karizmi resnice« cerkvenega učiteljstva in v »notranjem umevanju duhovnih stvarnosti«²⁵, ki ga dosejajo predvsem svetniki. Ostane pa meja, na katero je pokazal papež Pavel VI.: »Kakršnakoli teološka razlaga, ki skuša nekoliko razumeti to skrivnost, pa se mora, da bo skladna s katoliško vero, držati tega, da kruh in vino v stvarnosti sami, to je neodvisno od našega duha, po izvršitvi posvečenja več ne obstajata; pred nami sta odslej navzoča presveto telo in presveta kri našega Gospoda pod zakramentalnima podobama kruha in vina.«²⁶

²³ Tridentinski koncil, Sess. XIII, Decretum de ss. Eucharistia, cap. 4: DS 1642.

²⁴ Catechesi mistagogicae, IV, 6: Sch 126, 138.

²⁵ Dogmatična konstitucija o božjem razodetju (BR), 8.

²⁶ Prim. Verozpoved, v: Anton Strle, Vera Cerkve, št. 958 (25).

16. Odrešilna učinkovitost daritve se v polnosti uresniči, kadar smo je deležni pri obhajilu s prejemom Gospodovega telesa in krvi. Evharistična daritev je sama po sebi usmerjena na najtesnejše zedinjenje vernikov s Kristusom v obhajilu. Prejemamo njega samega, ki se je daroval za nas, njegovo telo, ki ga je za nas žrtvoval na križu, njegovo kri, ki se »za mnoge preлива v odpuščanje grehov« (Mt 26,28). Spomnimo se njegovih besed: »Kakor je mene poslal živi Oče in jaz živim po Očetu, tako bo tudi tisti, ki uživa mene, živel po meni« (Jn 6,57). Jezus sam nam zagotavlja, da se takšno zedinjenje, ki nam ga je predstavil v podobnosti z zedinjenjem v življenju svete Trojice, zares uresniči. *Evharistija je resnični obed*, pri katerem se Kristus daje na voljo kot hrana. Ko je Jezus prvič napovedal to hrano, so bili poslušalci začudeni in zbegani, tako da je Učenik moral poudariti stvarno resničnost svojih besed: »Resnično, resnično povem vam: ako ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli v sebi življenja« (Jn 6,53). Ne gre za izražanje v podobah: »Moje meso je resnična jed in moja kri resnična pijača« (Jn 6,55).

17. Po deležnosti pri svojem telesu in krvi nam Kristus priobčuje tudi svojega Duha. Sveti Efrem piše: »Kruh je imenoval svoje živo telo, napolnil ga je s seboj in s svojim Duhom ... In tisti, ki ga zauživa v veri, zauživa ogenj in duha ... Vzemite, jejte vsi, in jejte z njim Svetega Duha. Kajti resnično je moje telo in tisti, ki ga uživa, bo živel vekomaj.«²⁷ Cerkev prosi za ta božji dar, ki je korenina vseh drugih darov, v evharistični epiklezi. V *Božji liturgiji* sv. Janeza Zlatoustega na primer beremo: »Kličemo, molimo in prosimo te: pošlji svojega Svetega Duha nad nas vse in nad te darove ..., da bodo tem, ki jih bodo prejeli, očiščenje duše, odpuščanje grehov in priobčenje Svetega Duha.«²⁸ V *Rimskem misalu* mašnik moli: »Napolni

²⁷ Sermo IV in Hebdomadam Sanctam: CSCO 413/Syr. 182, 55.

nas s Svetim Duhom, da bomo eno telo in en duh v Kristusu, ko se hranimo z njegovim telesom in njegovo krvjo.«²⁹ Tako nam Kristus z darom svojega telesa in svoje krvi daje, da raste v nas dar njegovega Duha, ki ga je že pri krstu razlil v naša srca in v zakramentu birme vtisnil kot »pečat«.

18. Vzklik, ki ga ljudstvo izgovori po posvečenju, se prav primerno konča z izpovedjo eshatološke perspektive, ki jo krepko zaznamuje obhajanje evharistije (prim. 1 Kor 11,26): »*dokler ne prideš v slavi.*« Evharistija pomeni usmerjenost k cilju, vnaprejšnje okušanje popolnega veselja, ki ga je obljubil Kristus (prim. Jn 15,11); v nekem smislu je evharistija predokus (anticipacija) nebes, »poročstvo prihodnje slave«.³⁰ Vse v evharistiji izraža zaupljivo pričakovanje: »Ko polni blaženega upanja pričakujemo prihod našega Odrešenika Jezusa Kristusa.«³¹ Tistemu, ki se hrani z evharističnim Kristusom, ni treba čakati na onstranstvo, da bi dosegel večno življenje: *ima ga že na zemlji*, kot prvino prihodnje polnosti, ki bo preoblikovala vsega človeka. V evharistiji namreč prejemamo tudi zagotovilo telesnega vstajenja ob koncu sveta: »Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje in jaz ga bom obudil poslednji dan« (Jn 6,54). To zagotovilo (poročstvo) prihodnjega vstajenja prihaja iz dejstva, da je meso Sina človekovega, ki se nam daje v hrano, njegovo telo v poveličanem stanju vstalega. Z evharistijo tako rekoč sprejemamo vase 'skrivnost' vstajenja. Zato je sv. Ignacij Antiohijski po pravici imenoval evharistični kruh »zdravilo nesmrtnosti, protistrup smrti.«³²

²⁸ Anafora.

²⁹ Tretja evharistična molitev.

³⁰ Praznik sv. Rešnjega telesa in krvi, Antofona k Magnifikatu, 2. večernice.

³¹ Rimski misal, Embolizem po očenašu.

³² Epistula ad Ephesios, 20: PG 5, 661.

19. Stvarnost pioslednjih reči, ki jih naznanja evharistija, *izraža in krepi občestvo z nebeško Cerkvijo*. Ni naključje, da vzhodne daritvene molitve (anafore) in latinske evharistične molitve omenjajo vedno Devico Marijo, mater našega Boga in Gospoda Jezusa Kristusa, angele, svete apostole, slavne mučence in vse svetnike. V tem je vidik evharistije, ki zasluži, da ga posebej poudarimo: medtem ko obhajamo Jagnjetovo daritev, se zedinjamo z nebeško liturgijo in se pridružujemo brezmejni množici, ki kliče: »Zveličanje prihaja od našega Boga, ki sedi na prestolu, in od Jagnjeta!« (Raz 7,10). Evharistija je resnično odpečatenje nebes, ki se odpro nad nami. Evharistija je žarek slave nebeškega Jeruzalema, ki predira oblake zgodovine in s svojo lučjo osvetljuje našo pot.

20. Pomembna posledica stvarnosti poslednjih reči, ki je v evharistije, je tudi dejstvo, da daje spodbudo našemu potovanju skozi zgodovino, ko polaga seme živega upanja v vsakdanje predano spolnjevanje dolžnosti vsakega človeka. Če namreč krščanski način gledanja na reči dejansko usmerja naš pogled k »novemu nebu« in k »novi zemlji« (Raz 21,1), *ne slabi s tem naše odgovornosti za sedanji svet, marveč jo spodbuja*.³³ Ob začetku novega tisočletja hočem to dejstvo še bolj poudariti, da bi se kristjani bolj kot kdajkoli zavedali dolžnosti, da ne smejo zanemarjati nalog svojega zemeljskega državljanstva. Njihova naloga je, da z lučjo evangelija prispevajo svoj delež pri graditvi sveta po meri človeka in v popolnem soglasju z Božjim načrtom.

Mnoge težave zatemnjujejo obzorje našega časa. Naj bo dovolj, če pomislimo na nujnost prizadevanja za mir, na vzpostavljane trdnih postavk za pravičnost in solidarnost med narodi ter za obrambo človeškega življenja od spočetja do naravnega konca. In kaj naj rečemo o tisočernih protislovjih »globaliziranega« sveta, v katerem za

³³ Prim. Pastoralno konstitucijo Cerkev v sedanjem svetu (CS), 39.

najšibkejše, najmanjše in najbolj uboge očitno ni dosti upanja? Ravno v tem svetu mora zasijati krščansko upanje! Tudi zaradi tega je hotel Gospod v evharistiji ostati z nami in s svojo sveto navzočnostjo vtisniti daritvenemu obedu obljubo človeškosti, prenovljene z Gospodovo ljubeznijo. Na mestu, kjer sinoptični evangeliji poročajo o postavitvi evharistije, evangelist Janez pomenljivo poroča o »umivanju nog«, v katerem Jezus postane Učitelj občestvenosti in služenja (prim. Jn 13,1–20), da bi tako osvetlil globoki pomen postavitve evharistije. Apostol Pavel s svoje strani ocenjuje udeležbo krščanske skupnosti pri Gospodovi večerji kot 'nevredno', če so v tej skupnosti razkoli in je brezbrizna do ubogih (prim. 1 Kor 11,17–22.27–34).³⁴

Oznanjanje Gospodove smrti, »dokler ne pride« (1 Kor 11,26), prinaša vsem kristjanom, ki se udeležujejo evharistije, tudi dolžnost, »spreminjati« svoje življenje, da bo v nekem smislu postalo povsem »evharistično«. Prav ta sad preoblikovanja človeka in dolžnost preoblikovati svet po meri evangelija napravljata, da nastopi eshatološka napetost evharistije in celotnega krščanskega življenja: »*Pridi, Gospod Jezus!*« (Raz 22,20)

³⁴ »Častiti hočeš Kristusovo telo? Pazi, da ga ne boš zaničeval, ko bi prezrl, da trpi pomanjkanje v siromakih zaradi mraza in nagote. Ti-sti, ki je rekel: 'To je moje telo', je potrdil resnično dejstvo. Rekel pa je tudi: 'lačen sem bil in mi niste dali jesti'. In: 'Česar niste storili kateremu izmed teh najmanjših, tudi meni niste sotrili'... kaj koristi, če je Kristusova miza polna zlatih posod, on sam pa v siromaku od lakote umira! Najprej nasiti lačnega, potem pa iz izobilja okraši njegovo mizo«: Sv. Janez Krizostom, Iz govora o Matejevem evangeliju, 50, 3–4: Bogoslužno branje IV, Ljubljana 1977, 231–232: PG 58, 508–509; prim. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje, Cerkveni dokumenti 37, Ljubljana 1988, 31.

Drugo poglavje

EVHARISTIJA GRADI CERKEV

21. Drugi vatikanski koncil je spomnil na to, da je obhajanje evharistije v središču procesa rasti Cerkve. Potem ko pravi, da »Cerkev, to se pravi v skrivnosti že pričujoče Kristusovo kraljestvo, na viden način raste na svetu iz božje moči«, ³⁵ kakor da bi hotel odgovoriti na vprašanje: »kako raste?«, dodaja: »Vsakokrat, ko se na oltarju obhaja kalvarijska daritev, v kateri je 'bilo darovano naše velikonočno jagnje, Kristus' (1 Kor 5,7), se izvršuje delo našega odrešenja. Hkrati se z zakramentom evharističnega kruha predstavlja in uresničuje edinost vernikov, ki v Kristusu sestavljajo eno telo (prim. 1 Kor 10,17).«³⁶

Ob samem začetku Cerkve ima *evharistija vzročni upliv*. Evangelisti natančno opisujejo, da so bili dvanajsteri apostoli, tisti, ki so bili z Jezusom pri zadnji večerji (prim. Mt 26,20; Mr 14,17; Lk 22,14). To je zelo pomembna podrobnost, kajti apostoli »so bili klice novega Izraela in hkrati izvor svete hierarhije.«³⁷ Ko jim je Kristus dal jesti svoje telo in piti svojo kri, jih je skrivnostno vključil v svojo daritev, ki se je nekaj ur pozneje izvršila na Kalvariji. V podobnosti (analogiji) s sklenitvijo zaveze na Sinaju, ki je bila zapečatenjena z darovanjem in poškopitvijo s krvjo,³⁸ so Jezusove kretnje in besede pri zadnji večerji temelj novega mesijanskega občestva, ljudstva nove zaveze.

³⁵ C 3.

³⁶ Prav tam.

³⁷ Odlok o misijonskem poslanstvu Cerkve (M), 5.

³⁸ »Nato je vzel Mojzes kri in z njo pokropil ljudstvo ter rekel: 'Glejte, to je kri zaveze, ki jo je Gospod sklenil z vami po vseh teh besedah'« (2 Mz 24, 8).

Ko so apostoli v dvorani zadnje večerje sprejeli Jezusovo vabilo: »Vzemite, jejte ... pijte iz njega vsi ...« (Mt 26,26–27), so prvič vstopili v zakramentalno občestvo z njim. Od tega trenutka dalje do konca časov se Cerkev gradi na osnovi zakramentalnega občestva z Božjim Sinom, žrtvovanim za nas: »To delajte v moj spomin ... To delajte, kolikorkrat boste pili, v moj spomin« (1 Kor 11,24–25; prim. Lk 22,19).

22. Včlenjenost v Kristusa, ki se uresniči pri krstu, se nenehno obnavlja in utrjuje z deležnostjo pri evharistični daritvi, predvsem s polno udeležbo pri njej v zakramentalnem obhajilu. Reči smemo: ne le *vsakdo izmed nas prejme Kristusa*, ampak tudi *Kristus prejme vsakogar izmed nas*. Kristus sklepa svoje prijateljstvo z nami: »Vi ste moji prijatelji« (Jn 15,14). Njemu dolgujemo celó svoje življenje: »Tako bo tudi tisti, ki uživa mene, živel po meni« (Jn 6,57). V evharističnem obhajilu se na najvišji način uresničuje »prebivanje« drugega v drugem, Kristusa in učenca: »Ostanite v meni in jaz v vas« (Jn 15,4).

Po zedinjenju s Kristusom postane ljudstvo nove zaveze – daleč od tega, da bi se zapiralo samo vase – »zakrament« za vse človeštvo,³⁹ znamenje in orodje odrešenja, ki ga je izvršil Kristus, luč sveta in sol zemlje (prim. Mt 5,13–16) v odrešenje vseh.⁴⁰ Poslanstvo Cerkve je v nepretrgani povezanosti s Kristusovo poslanstvom: »Kakor je Oče poslal mene, tudi jaz pošljem vas« (Jn 20,21). Zato zajema Cerkev potrebno duhovno moč za izvrševanje svojega poslanstva iz nenehnega ponavzočevanja daritve na križu v evharistiji in iz občestva s Kristusovim telesom in krvjo. Tako se evharistija izkazuje kot *studenec* in hkrati kot *višek* celotne evangelizacije, saj je cilj evangelizacije občestvo ljudi s Kristusom ter v njem z Očetom in s Svetim Duhom.⁴¹

³⁹ Prim. C 1.

⁴⁰ Prim. prav tam, 9.

⁴¹ Prim. D 5. Isti odlok v 6. členu pravi: »Nobena krščanska skupnost pa ne raste, če nima korenin in stožerja v obhajanju svete evharistije.«

23. Evharistično obhajilo hkrati utrjuje Cerkev v njeni enoti, ki jo ima kot Kristusovo telo. Sveti Pavel se sklicuje na ta *zedinjevalni učinek* deležnosti pri evharističnem obedu, ko piše Korinčanom: »Kruh, ki ga lomimo, ali ni udeležba pri telesu Kristusovem? Ker je en kruh, smo mi, ki nas je mnogo, eno telo, vsi smo namreč deležni enega kruha« (1 Kor 10,16–17). Globoki komentar sv. Janeza Zlatoustega je povsem točen: »Kaj je pravzaprav kruh? Kristusovo telo. Kaj postanejo tisti, ki se z njim obhajajo? Kristusovo telo; ne več teles, ampak eno telo. Kruh je narejen iz mnogih zrn, tako povezanih, da jih ni več mogoče videti, čeprav so še v njem. Naša čutila jih ne morejo več razlikovati, tako so med seboj spojena. Prav tako smo mi povezani s Kristusom in med seboj.«⁴² Navajanje razlogov je vedno bolj prepričljivo: naše zedinjenje s Kristusom, ki je dar in milost za vsakogar posebej, se uresničuje tako, da smo v njem pridruženi tudi enosti njegovega telesa, ki je Cerkev. Evharistija utrjuje včlenjenost v Kristusa, ki je bila po daru Svetega Duha vzpostavljena pri krstu (prim. 1 Kor 12,13,27).

Medsebojno povezano in neločljivo delovanje Sina in Svetega Duha, delovanje, ki je v sami osnovi Cerkve, njene ustanovitve in njenega nadaljnjega obstajanja, se učinkovito uveljavlja v evharistiji. Tega se dobro zaveda avtor *liturgije sv. Jakoba*: v epiklezi anafore (to je klicanju Svetega Duha pri posvečenju kruha in vina) moli k Bogu Očetu, naj pošlje Svetega Duha na verujoče in nad darove, da bosta Kristusovo telo in kri »vsem, ki so ju deležni, ... v posvečenje duš in teles.«⁴³ Božji Tolažnik utrjuje Cerkev s posvečevanjem vernikov v evharistiji.

⁴² In I ad Corinthios homiliae, 24, 2: PG 61, 200; prim. Didache – Nauk dvanajsterih apostolov, Ljubljana 1973, IX, 4; Sv. Ciprijan, Ep. LXIII, 13: PL 4, 384; slov. prevod: A. G. Hamman, Korenine naše vere, Ljubljana 1993, 145.

⁴³ D 26.

24. Dar Kristusa in njegovega Duha, ki ga prejema-
mo v evharističnem obhajilu, s prebogato polnostjo na-
sičuje hrepeneče želje človeškega srca po bratski edino-
sti. Hkrati povzdiguje izkušnjo bratstva, ki je navzoča v
skupni deležnosti pri isti evharistični mizi, na takšni
ravni, ki daleč presega zgolj človeško izkušnjo občestva.
Na podlagi zedinjenja s Kristusovim telesom Cerkev ved-
no globlje prodira v temelj svoje biti, da je namreč »v Kri-
stusu nekaj zakrament, to je znamenje in orodje za no-
tranjo zvezo z Bogom in za edinost vsega človeškega
rodu.«⁴⁴

Klicam razdvojenosti med ljudmi, ki so, kakor kaže
vsakdanja izkušnja, po grehu zakopane globoko v člove-
štvo, stoji nasproti *rodovitna moč enote* Kristusovega te-
lesa. Evharistija, ki gradi Cerkev, ravno s tem ostvarja
občestvo med ljudmi.

25. Češčenje, ki ga izkazujemo evharistiji izven maše,
je za življenje Cerkve neprecenljive vrednosti. To češčenje
je tesno povezano z obhajanjem evharistične daritve.
Kristusova navzočnost pod svetima podobama, shra-
njenima po maši – navzočnost, ki traja, dokler obstajata
evharistični podobi kruha in vina⁴⁵ – izhaja iz obhajanja
daritve in teži tako k zakramentalnemu kakor k duhov-
nemu obhajilu.⁴⁶ Naloga pastirjev je tudi z osebnim
pričevanjem opogumljati ljudi k temu, da bi gojili evha-
ristično češčenje, zlasti izpostavljanje najsvetejšega
zakramenta, pa tudi k temu, da bi se radi mudili v če-
ščenju pred Kristusom, navzočim pod evharističnima
podobama.⁴⁷

⁴⁴ C 1.

⁴⁵ Prim. Tridentinski koncil, Sess. XIII, Decretum de ss. Eucharistia,
can. 4: DS 1654.

⁴⁶ Prim. Rimski obrednik, De sacra communione et de cultu mysterii
eucharistici extra Missam, 36 (št. 80).

⁴⁷ Prim. prav tam 38–39 (št. 86–90).

Prijetno je muditi se pri njem in se kakor ljubljene učenec nasloniti na njegove prsi (prim. Jn 13,25), da se nas dotakne brezmejna ljubezen njegovega srca. Če naj se krščanstvo v našem času odlikuje predvsem po »umetnosti molitve«,⁴⁸ moramo zopet začutiti obnovljeno potrebo, da v duhovnem pogovoru in v prežetosti z ljubeznijo obilno vztrajamo pred Kristusom, ki je navzoč v najsvetejšem zakramentu. Kolikokrat, dragi bratje in sestre, sem to izkusil in iz tega prejel moč, tolažbo in podporo!

Številni svetniki nam dajejo zgled takšnega ravnanja, ki ga je cerkveno učiteljstvo vedno hvalilo in priporočalo.⁴⁹ Posebej se je v tem odlikoval sv. Alfonz Ligvorij, ki je zapisal: »Med vsemi oblikami pobožnosti je češčenje evharističnega Kristusa prva za zakramenti; Bogu je najljubša, nam pa najkoristnejša.«⁵⁰ Evharistija je neizmeren zaklad: ne le njeno obhajanje, ampak tudi zadrževanje pred njo zunaj maše dovoljuje vernikom, da črpajo iz samega vrelca milosti. Krščansko občestvo, ki želi še bolj premišljevati Kristusovo obličje v tistem duhu, kakor sem ga priporočil v apostolskih pismih *Ob začetku novega tisočletja* in *Rožni venec Device Marije*, se ne more odreči razvijanju tega vidika evharističnega češčenja, v katerem se podaljšujejo in pomnožujejo sadovi občestva z Gospodovim telesom in krvjo.

⁴⁸ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Ob začetku novega tisočletja*, 32.

⁴⁹ »Verniki naj tudi čez dan ne opuščajo obiska najsvetejšega zakramenta, ki ga moramo hraniti v cerkvah na vidnem mestu in z največjim spoštovanjem, upoštevajoč liturgične določbe. Obisk najsvetejšega je preizkus naše hvaležnosti, znamenje ljubezni in dolžno priznanje Gospodu Jezusu, ki je tu navzoč«. Pavel VI., *Okrožnica Mysterium fidei*, v: AAS 57 (1965) 771.

⁵⁰ Sv. Alfonz Ligvorij, *Visite al SS. Sacramento ed a Maria Santissima*, *Introduzione: Opere ascetiche*, Avelino 2000, 295.

Tretje poglavje

APOSTOLSKI ZNAČAJ EVHARISTIJE IN CERKVE

26. Če evharistija, kakor sem omenil zgoraj, gradi Cerkev, in Cerkev izvršuje evharistijo, potem iz tega sledi, da je povezava med njima zelo tesna. Ta resnica nam dovoljuje, da vse, kar izrekamo o Cerkvi, ko v nicejsko-cariograjski veroizpovedi izpovedujemo »eno, sveto, katoliško in apostolsko Cerkev«, naobrtnemo na evharistično skrivnost: Ena in katoliška je tudi evharistija. Evharistija je prav tako sveta, da, je celo najsvetejši zakrament. A zdaj hočemo usmeriti našo pozornost predvsem na njeno apostolskost (apostolski značaj).

27. *Katekizem katoliške Cerkve* pojasnjuje, kako je Cerkev apostolska oziroma utemeljena na apostolih, v *trojnem smislu*. Prvič »je bila in ostaja trajno sezidana 'na temelju apostolov' (Ef 2,20), izvoljenih prič, ki jih je Kristus sam poslal.«⁵¹ Apostoli so tudi temelj evharistije, ne zato, ker zakrament ne bi izhajal od Kristusa samega, ampak zato, ker ga je Jezus zaupal apostolom in so ga oni in njihovi nasledniki izročali naprej vse do nas. V nepretrgani povezanosti z delovanjem apostolov, ki so bili poslušni Gospodovemu naročilu, Cerkev skozi stoletja obhaja evharistijo.

Drugi smisel apostolskosti Cerkve, ki ga navaja *Katekizem*, je v naslednjem: »Cerkev s pomočjo Duha, ki v njej prebiva, ohranja in naprej izroča nauk, dobri zaklad, zdrave besede nauka, ki jih je slišala od apostolov.«⁵² Tudi

⁵¹ KKC, 857.

⁵² Prav tam.

v tem drugem pomenu je evharistija apostolska, ker jo obhajamo v skladu z vero apostolov. Cerkveno učiteljstvo je ob različnih priložnostih dvatisočletne zgodovine ljudstva nove zaveze natančneje opredelilo nauk o evharistiji; tudi kar zadeva natančno izrazoslovje, da bi varovalo apostolsko vero v to vzvišeno skrivnost. Ta vera ostaja nespremenjena; in za Cerkev je življenjskega pomena, da takšna ostane še naprej.

28. Končno je Cerkev apostolska v tem smislu, da »jo še naprej učijo, posvečujejo in vodijo vse do Kristusovega ponovnega prihoda apostoli, in sicer po tistih, ki so nasledniki v njihovi pastirski službi: po zboru škofov, 'kateremu stoje ob strani duhovniki, v edinosti s Petrovim naslednikom, najvišjim pastirjem Cerkve.'⁵³ Nasledstvo, ki izhaja od apostolov, v pastoralnem poslanstvu nujno zajema zakrament duhovniškega posvečenja, to je neprekinjeno, vse do začetkov segajočo vrsto veljavnih škofovskih posvečenj.⁵⁴ To nasledstvo je bistveno, ker na njem temelji Cerkev v pravem in polnem smislu.

Evharistija izraža tudi naslednji pomen apostolskosti. Kakor uči 2. vatikanski koncil, dejansko »verniki v moči svojega kraljevega duhovništva sodelujejo pri darovanju evharistije,«⁵⁵ toda »službeni duhovnik opravlja kot Kristusov namestnik evharistično daritev in jo v imenu vsega ljudstva daruje Bogu.«⁵⁶ Zato je v *Rimskem misalu* predpisano, da samo duhovniku pristaja izgovarjati evharistično molitev, medtem ko se ljudstvo poveže z njim v veri in v tihoti.⁵⁷

⁵³ Prav tam.

⁵⁴ Prim. Kongregacija za verski nauk, Pismo o službenem duhovništvu (6. avgusta 1983), III, 2: AAS 75 (1983) 1005.

⁵⁵ C 10.

⁵⁶ Prav tam.

⁵⁷ Prim. Rimski misal, Splošna ureditev, 147.

29. Izraz, ki ga je 2. vatikanski koncil večkrat uporabil, po katerem »službeni duhovnik opravlja evharistično daritev v Kristusovi osebi«,⁵⁸ uporabljajo že prejšnje papeške izjave o nauku.⁵⁹ Kakor sem imel priložnost razložiti že ob drugi priložnosti, »pomeni *in persona Christi* več kakor le 'v imenu' ali 'namesto' Jezusa Kristusa. Darovati 'v osebi' se pravi darovati v posebnem zakramentalnem poistovetenju z 'večnim velikim duhovnikom', ki je začetnik in glavni subjekt daritve samega sebe, pri kateri ga resnično ne more nihče nadomestiti.«⁶⁰ Služba duhovnikov, ki so v odrešenjskem redu, katerega je izbral Kristus, prejeli zakrament duhovniškega posvečenja, kaže na to, da je evharistija, ki jo obhajajo, *dar, ki radikalno presega pooblaščenost oziroma oblast skupnosti*. Službeno duhovništvo je nenadomestljivo zato, da veljavno poveže posvetitev evharistije z daritvijo križa in z zadnjo večerjo.

Skupnost, ki se zbere pri evharističnem slavlju, nujno potrebuje posvečenega duhovnika, ki ji predseduje, da more zares biti evharistični zbor (shod). Po drugi strani si skupnost sama ne more dati posvečenega nositelja službe. Le-ta je dar, ki ga občestvo *prejme po škofovskem nasledstvu, segajočem do apostolov*. Škof je tisti, ki z zakramentom duhovniškega posvečenja postavi novega duhovnika in mu podeli oblast posvečevati evharistijo. Zato »v nobeni skupnosti ni mogoče obhajati evharistične skrivnosti, razen po rokah posvečenega duhovnika, kakor je izrecno učil 4. lateranski koncil.«⁶¹

⁵⁸ C 10 in 28; D 2.

⁵⁹ »Služabnik oltarja deluje v Kristusovem imenu kot glava, ki daruje v imenu vseh udov«: Pij XII., Okrožnica Mediator Dei: AAS 39 (1947) 556; prim. Pij X., Apostolska spodbuda Haerent animo (4. avgusta 1908): Pii X., Acta, IV, 16; Pij XI., Okrožnica Ad catholici sacerdotii (20. decembra 1935): AAS 28 (1936) 20.

⁶⁰ Apostolsko pismo Dominicae Cenaе, 8.

⁶¹ Kongregacija za verski nauk, Pismo o službenem duhovništvu, III, 4; prim. Četrty lateranski koncil, cap. 1, Konstitucija o katoliški veri Firmiter credimus: DS 802.

30. Tako nauk katoliške Cerkve o duhovniški službi v njenem odnosu do evharistije kakor tudi nauk o evharistični daritvi sta bila v zadnjih desetletjih predmet rodovitnega dialoga *na področju ekumenskih dejavnosti*. V tem pogledu se moramo zahvaliti presveti Trojici za pomenljiv napredek in zблиževanje, ki nas navdajajo z upanjem na prihodnost v polnem občestvu vere. Za zdaj pa ostaja opozorilo, ki ga je dal koncil o cerkvenih skupnostih, ki so nastajale na Zahodu od 16. stoletja dalje in so ločene od katoliške Cerkve, popolnoma na mestu: »Od nas ločene cerkvene skupnosti sicer nimajo iz krsta izvirajoče popolne edinosti z nami in mislimo, da zlasti zaradi pomanjkanja zakramenta svetega reda niso ohranile pristne in neokrnjene stvarnosti (substantia) evharistične skrivnosti. Vendar pa pri sveti večerji v obhajanju spomina Gospodove smrti in vstajenja izpovedujejo, da se tu označuje življenje v občestvu s Kristusom in pričakujejo drugega Kristusovega prihoda v slavi.«⁶²

Zato se morajo katoliški verniki, čeprav spoštujejo religiozno prepričanje svojih ločenih bratov, vzdržati udeležbe pri obhajilu, ki ga ti delijo pri svojih bogoslužjih, da ne bi s tem dajali povoda za dvoumje glede narave evharistije in bi zaradi tega zanemarjali svojo dolžnost, da jasno pričujejo za resnico. To bi zadrževalo pot k polni vidni edinosti. Prav tako ni mogoče misliti na to, da bi nedeljsko sveto mašo nadomestili z ekumenskim bogoslužjem Božje besede ali s skupnim molitvenim srečanjem s kristjani, ki pripadajo zgoraj imenovanim cerkvenim skupnostim, ali z udeležbo pri njihovih liturgičnih opravilih. Takšna opravila in srečanja, ki so ob primernih priložnostih sama po sebi hvalevredna, pripravljajo na zaželeno polno, tudi evharistično občestvo, vendar ga ne morejo nadomestiti.

Dalje dejstvo, da je oblast posvečevanja evharistije zaupana izključno škofom in duhovnikom, ne pomeni

⁶² Odlok o ekumenizmu (E), 22.

nikakršnega poniževanja ostalega Božjega ljudstva, saj se v občestvu enega samega Kristusovega telesa, ki je Cerkev, ta dobrina daje v korist vseh.

31. Če je evharistija središče in višek življenja Cerkve, je to na isti način za duhovniško službo. Zato v hvaležnosti do našega Gospoda Jezusa Kristusa poudarjam, da je evharistija »bistveni in osrednji bitstveni temelj ali razlog za zakrament duhovništva, ki ima dejansko svoj začetek v trenutku postavitve evharistije in skupaj z njo.«⁶³

Duhovnikove pastoralne dejavnosti so mnogotere. Če potem pomislimo še na družbene in kulturne razmere sedanjega sveta, zlahka razumemo, kako zelo so duhovniki izpostavljeni *nevarnosti za razpršenost* v množico raznovrstnih nalog. Drugi vatikanski koncil je poudaril, da je dušnopastirska ljubezen tista temeljna naravnost, ki njihovemu življenju in delovanju daje enovitost. Koncil dodaja, da ta ljubezen »v najobilnejši meri izvira iz evharistične daritve, ki je zato središče in korenina vsega duhovnikovega življenja.«⁶⁴ Tako razumemo, kako pomembno je za duhovnikovo duhovno življenje in onkraj tega za blagor Cerkve in tudi sveta, da duhovnik uresničuje priporočilo koncila, naj vsak dan obhaja evharistijo, »to je dejanje Kristusa in Cerkve tudi takrat, ko ni mogoče, da bi bili verniki navzoči.«⁶⁵ Tako more duhovnik čez dan premagovati vsakršno raztresenost, ko v evharistični daritvi, resničnem središču svojega življenja in službe najde potrebno duhovno energijo za soočanje z raznovrstnimi dušnopastirskimi dolžnostmi. Tako bodo njegovi dnevi zares postali evharistični.

Evharistiji kot središču duhovnikovega življenja in službe pripada tudi osrednje mesto v *pastorali za nove*

⁶³ Apostolsko pismo Dominicae Cenaе, 115.

⁶⁴ D 14.

⁶⁵ Prav tam, 13; prim. Zakonik cerkvenega prava (ZCP), Ljubljana 1983, kan. 904; Zakonik kanonov vzhodnih Cerkva (ZKVC), kan. 378.

duhovniške poklice. Predvsem zato, ker molitev za poklice v evharistiji najde svojo najvišjo povezanost z molitvijo Kristusa, večnega velikega duhovnika. Poleg tega marljiva duhovnikova skrb za evharistično službo, združena s pospeševanjem zavestne, dejavne in rodovitne udeležbe vernikov pri evharistiji, predstavlja učinkovit zgled in spodbudo za velikodušen odgovor mladih na božji klic. Bog pogosto uporablja zgled goreče dušnopastirske ljubezni takega duhovnika, da bi v srcih mladih zasejal in razvil kal duhovniškega poklica.

32. Vse to pojasnjuje, kako boleč in nenormalen je položaj krščanskega občestva, ki se po številu in raznolikosti vernikov sicer izkazuje kot župnija, manjka pa ji duhovnik, ki bi jo vodil. Res je župnija občestvo krščenih, ki izražajo in potrjujejo svojo istovetnost predvsem z obhajanjem evharistične daritve, toda to zahteva navzočnost duhovnika, ki mu edinemu pripada, da daruje evharistijo *in persona Christi*. Če v kakšni skupnosti manjka duhovnik, so upravičena prizadevanja, da bi bilo mogoče nadaljevati z nedeljskimi svetimi mašami. Pri tem tako redovniki kakor tudi laiki, ki vodijo svoje brate in sestre v molitvi, hvalevredno opravljajo tisto skupno duhovništvo vseh vernikov, ki temelji na krstu. Toda na takšne rešitve moramo gledati kot na zgoljčasne, dokler skupnost pričakuje duhovnika.

Pomanjkanje zakramentalnega značaja takšnih bogoslužnih opravil mora spodbujati celotno skupnost predvsem k bolj goreči molitvi, da Gospod pošlje delavcev na svojo žetev (prim. Mt 9,38). Dalje jo mora spodbujati k udeležanju vseh drugih potrebnih prvin ustrezne poklicne pastorage, ne da bi pri tem zapadla skušnjavi iskanja takšnih rešitev, ki bi pomenile zmanjševanje moralnih kriterijev in zahtev glede oblikovanja kandidatov za duhovništvo.

33. Če je bil zaradi pomanjkanja duhovnikov laikom zaupan delež pri dušnem pastirstvu kakšne župnije, naj

se ti, kakor uči 2. vatikanski koncil, zavedajo, da »nobeno krščansko občestvo ne raste, če nima svojih korenin in svojega središča v obhajanju svete evharistije.«⁶⁶ Njegova skrb bo torej zlasti v tem, da ohranja resnično živo žlakoto' po evharistiji, lakoto, ki vodi k temu, da ne zamudijo nobene priložnosti za obhajanje svete maše ter izkoristijo priložnostno navzočnost katerega koli duhovnika, ki sme po cerkvenem pravu obhajati sveto mašo.

⁶⁶ D 6.

Četrto poglavje

EVHARISTIJA IN CERKVENO OBČESTVO

34. Izredno zasedanje škofovske sinode leta 1985 je ugotovilo, da je »ekleziologija občestva« središčna in osnovna misel dokumentov 2. vatikanskega koncila.⁶⁷ Potujoča Cerkev je poklicana, da ohranja in pospešuje tako občestvo s troedinim Bogom kakor tudi občestvo med verniki. V ta namen ima v posesti besedo in zakramente, predvsem evharistijo, iz katere »neprestano živi in raste«⁶⁸ in v kateri se hkrati tudi sama izraža. Ni naključje, da je pojem *občestvo* (*communio*) postal ena izmed specifičnih oznak tega odličnega zakramenta.

Evharistija je potemtakem vrhunec vseh zakramentov, saj v istovetenju z edinorojenim Sinom po delovanju Svetega Duha dovršuje občestvo z Bogom Očetom. Z izrazitim čutom vere je to resnico izrazil pomembni pisatelj bizantinskega izročila: v evharistiji »je – pred vsemi drugimi zakramenti – skrivnost (občestva) tako popolna, da vodi k vrhuncu vseh dobrin: tu je najvišji cilj vseh človeških hrepenenj, ker tukaj sledimo Bogu in se Bog poveže z nami v najpopolnejši enoti.«⁶⁹ Ravno zaradi tega je primerno, da *gojimo v sebi trajno hrepenenje po evharističnem zakramentu*. Tu se je izoblikovala praksa »duhovnega obhajila«, ki je v Cerkvi že stoletja uspešno uveljavljena in so jo priporočali sveti učitelji duhovnega življenja. Sv. Terezija Avilska je zapisala: »Hčere, tudi kadar ne prejmete obhajila, temveč ste zgolj pri maši, lahko z velikim

⁶⁷ Prim. Sklepno poročilo, II. C, 1: L' Osservatore Romano, 10. decembra 1985, 7.

⁶⁸ C 26.

⁶⁹ Nicola Cabasilas, Vita in Cristo, IV, 10: SCh 355, 270.

pridom prejimate duhovno obhajilo ... Tako se nam ljubezen do Gospoda zelo poglobi.«⁷⁰

35. Toda obhajanje evharistije ne more biti izhodišče občestva, ampak ga predpostavlja kot že delujoče, da bi ga krepilo in privedlo do popolnosti. Zakrament izraža takšno vez občestva tako v *nevidni* razsežnosti, ki nas v Kristusu po delovanju Svetega Duha povezuje z Očetom in med seboj, kakor tudi v *vidni* razsežnosti, ki obsega občestvo v nauku apostolov, v zakramentih in v hierarhični ureditvi. Globoki odnos, ki obstaja med nevidnimi prvinami in vidnimi elementi cerkvenega občestva, je nekaj bistvenega za Cerkev kot zakrament odrešenja.⁷¹ Edino v tej povezavi obstaja veljavno obhajanje evharistije in resnična deležnost pri njej. Odtod izhaja kot temeljna zahteva pri evharistiji to, da jo obhajamo v občestvu, in sicer konkretno v neokrnjenosti njenih povezav.

36. Nevidno občestvo, ki ga v skladu z njegovo naravo vedno pojmuje kot rastoče, predpostavlja življenje milosti, po katerem postanemo »deležni božje narave« (2 Pt 1,4), kakor tudi uresničevanje kreposti vere, upanja in ljubezni. Le tako smo resnično v občestvu z Očetom, Sinom in Svetim Duhom. Vera ne zadošča; potrebno je tudi ohranjati posvečujočo milost in vztrajati v ljubezni, ter s »telesom« in »srcem«⁷² ostati v naročju Cerkve. Po besedah sv. Pavla je torej nujna »vera, ki deluje po ljubezni« (Gal 5,6).

Neokrnjenost nevidnih vezi je dolžnost vesti kristjana, ki se hoče na polni način udeležiti evharistije, da bi se obhajal s Kristusovim telesom in krvjo. »Naj torej vsak

⁷⁰ Sv. Terezija Avilska, Pot popolnosti, Karmel, Sora 2000, 136.

⁷¹ Prim. Kongregacija za verski nauk, Pismo škofom katoliške Cerkve glede prejetanja obhajila s strani ločenih in spet poročenih vernikov, v: Priprava na zakon, Cerkevni dokumenti 71, Ljubljana 1997, 4.

⁷² Prim. C 14.

sebe presodi in tako je od tega kruha in pije iz keliha« (1 Kor 11,28). Sv. Janez Zlatousti je z močjo svojega govorniškega poleta opominjal vernike: »Tudi jaz dvigam glas, kličem, prosim in rotim, ne pristopajte k tej sveti mizi z omadeževano in pokvarjeno vestjo. Takšnega približanja dejansko nikoli ne moremo imenovati obhajilo, tudi če se tisočkrat dotaknemo Gospodovega telesa, marveč pogubo, muko in pomnožitev kazni.«⁷³

Katekizem katoliške Cerkve glede tega po pravici zatrjuje: »Kdor se zaveda kakega velikega greha, mora prejeti zakrament sprave, preden pristopi k obhajilu.«⁷⁴ Zato želim, da je v Cerkvi in bo vedno ostala v veljavi tista norma, s katero je tridentinski koncil izrekel resni opomin apostola Pavla (prim. 1 Kor 11,28) in zatrdil, da »je pred vrednim prejemom obhajila potrebno opraviti spoved, če se človek zaveda smrtnega greha.«⁷⁵

37. Evharistija in pokora sta med seboj tesno povezana zakramenta. Če evharistija ponavzočuje odrešenjsko daritev na križu in ji daje, da na zakramentalni način traja naprej, sledi iz nje nenehna zahteva po spreobrnjenju in k osebni odgovoru na opomin, ki ga je sv. Pavel naslovil na kristjane iz Korinta: »Prosimo v imenu Kristusa: Spravite se z Bogom!« (2 Kor 5,20). Če torej kristjan nosi na svoji vesti breme velikega greha, bo njegova pot pokore vodila obvezno prek zakramenta sprave, da bo tako dospel do polne udeležbe pri evharistični daritvi.

Sodba o stanju milosti očitno pripada samo prizadetemu, pri čemer gre za presojanje v vesti. Toda, v primerih zunanjšega ravnanja, ki je v tehtnem, odkritem, javnem in vztrajnem nasprotju z moralno normo, Cerkev v

⁷³ Homiliae in Isaiam, 6, 3: PG 56, 139.

⁷⁴ KKC, 1385; prim. ZCP, kan. 916; ZKVC, kan. 711.

⁷⁵ Govor članom Apostolske penitenciarije in penitenciarjem rimskih patriarhalnih bazilik (30. januarja 1981) : AAS 73 (1981) 203; prim. Tridentinski koncil, Sess. XIII, Decretum de ss. Eucaristia, cap. 7 in kan. 11: DS 1647, 1661.

svoji pastoralni skrbi za pravo ureditev občestva in iz spoštovanja do zakramenta ne more molčati. Na ta položaj javne moralne neprimernosti se nanaša določba Zakonika cerkvenega prava, ki ne dopušča prejemanja obhajila vsem tistim, »ki trdovratno vztrajajo v javnem velikem grehu.«⁷⁶

38. Cerkevno občestvo, na kar sem že opozoril, je tudi *vidno* in se izraža v vezeh, ki jih našteva koncil, ko uči: »V družbo Cerkve se popolnoma včlenijo tisti, ki, obdarjeni s Svetim Duhom, sprejemajo v celoti njeno ureditev in vsa odrešenijsko-zveličavna sredstva, katera so v njej postavljena, in se v isti vidni organizaciji z vezmi veropovedi, zakramentov in cerkvenega vodstva ter občestva povezujejo s Kristusom, ki Cerkev vodi po papežu in škofih.«⁷⁷

Evharistija je najvišje zakramentalno uresničevanje občestva v Cerkvi, zato terja, da jo obhajamo v *neokrnjenosti tudi zunanjih vezi občestva*. Evharistija je na poseben način »dovršitev duhovnega življenja in cilj vseh zakramentov«⁷⁸; zaradi tega se zahteva, da stvarno obstajajo vezi občestva v zakramentih, posebno v krstu in v duhovniškem posvečenju. Ni mogoče podeliti obhajila nekrščeni osebi ali osebi, ki zavrača celovito versko resnico o evharistični skrivnosti. Kristus je resnica in pričuje za resnico (prim. Jn 14,6; 18,37); zakrament njegovega telesa in krvi ne trpi nobenih maličenj.

39. Onkraj tega je treba zaradi narave, lastne cerkvenemu občestvu in v odnosu zakramenta evharistije do občestva, spomniti na to, da »evharistična daritev, čeprav jo vedno obhajajo v posamezni skupnosti, ni nikdar obhajanje samo tega občestva: v evharistični Gospodovi

⁷⁶ ZCP, kan. 915; prim. ZKVC, kan. 712.

⁷⁷ C 14.

⁷⁸ Sv. Tomaž Akvinski, *Summa theologiae*, III, q. 73, a. 3c.

navzočnosti namreč sprejema hkrati ves odrešenjski dar in se tako v svojem trajnem vidnem posameznem liku izkazuje kot odsev in stvarna navzočnost ene, svete, katoliške in apostolske Cerkve.«⁷⁹ Iz tega sledi, da se resnično evharistično občestvo ne more umakniti samo vase, kakor da bi moglo zadoščati samemu sebi, marveč se mora ohranjati v sozvočju z vsemi drugimi katoliškimi občestvi.

Cerkveno občestvo evharističnega zbora je občestvo z lastnim škofom in z rimskim papežem. Škof je dejansko vidno počelo in temelj edinosti v delni Cerkvi.⁸⁰ Potemtakem bi bilo skrajno neprimerno, če bi odlični zakrament edinosti v Cerkvi obhajali brez resničnega občestva s škofom. Sv. Ignacij Antiohijski je zapisal: »Samo tista evharistija naj velja za zakonito, ki se vrši pod predsedovanjem škofa ali tistega, ki mu je on dal to nalogo.«⁸¹ Ker je poleg tega »rimski škof kot Petrov naslednik trajno ter vidno počelo in temelj edinosti tako škofov kakor množice vernikov«, ⁸² je občestvo z njim notranja nujnost obhajanja evharistične daritve. V liturgiji se ta velika resnica izraža na mnogotere načine: »Vsako obhajanje evharistije se vrši v edinosti ne le z lastnim škofom, marveč tudi s papežem, z občestvom škofov, z vsemi duhovniki in z vsem ljudstvom. V vsakem veljavnem obhajanju evharistije se izraža univerzalno občestvo s Petrom in z vso Cerkvijo, ali pa ga objektivno terja, kakor pri krščanskih Cerkvah, ločenih od Rima.«⁸³

⁷⁹ Kongregacija za verski nauk, Pismo škofom katoliške Cerkve glede prejetanja obhajila s strani ločenih in spet poročenih vernikov, 14. C 23.

⁸⁰ C 23.

⁸¹ Sv. Ignacij Antiohijski, Epistula ad Smyrnenses, 8: PG 5, 713; slov. prevod, v: KKC 1369.

⁸² C 23.

⁸³ Kongregacija za verski nauk, Pismo škofom katoliške Cerkve o nekatereh vidikih Cerkve kot občestva *Communio* notio (28. maja 1992) 14: AAS 65 (1993) 847.

40. Evharistija *ustvarja občestvo in vzgaja za občestvo*. Sv. Pavel je pisal vernikom v Korintu, da bi jim pokazal, kako zelo so bili spori, ki so prišli med njimi na dan med obhajanjem evharistije, v nasprotju s tem, kar so obhajali, namreč z Gospodovo večerjo. V skladu s tem jih je povabil, naj razmišljajo o resničnem bistvu evharistije, da bi jih tako privedel do vrnitve nazaj v bratsko občestvo (prim. 1 Kor 11,17–34). Sv. Avguštin je učinkovito sprejel to zahtevo, ko je spomnil na apostolovo besedo »Vi pa ste Kristusovo telo in posamez udje« (1 Kor 12,27). K temu je pripomnil: »Če ste vi Kristusovo telo in njegovi udje, je vaš zakrament tisti, ki je postavljen na Gospodovo mizo: svoj zakrament prejmete.«⁸⁴ Iz te ugotovitve je sklepal: »Kristus, Gospod ... je pri svoji mizi posvetil skrivnost našega miru in naše edinosti. Kdor prejme skrivnost edinosti, a ne ohrani vezi miru, ne prejme skrivnosti v svojo korist, marveč dokaz zoper samega sebe.«⁸⁵

41. V tej edinstveni učinkovitosti pri pospeševanju občestva, ki je lastna evharistiji, je eden izmed razlogov za pomembnost nedeljske maše. O tem in o nadaljnjih razlogih, zaradi katerih je maša za življenje Cerkve in posameznih vernikov temeljnega pomena, sem se izjasnil v apostolskem pismu o posvečevanju nedelje *Gospodov dan (Dies Domini)*.⁸⁶ V njem sem med drugim spomnil na to, da so verniki dolžni biti pri nedeljski maši, razen če gre za resno oviro. Zato je pastirjem naložena dolžnost, da vsem dejansko ponudijo možnost, da izpolnijo to zapoved.⁸⁷ V apostolskem pismu *Ob začetku novega tisočletja*, v katerem sem pred kratkim označil pastoralno pot Cerkve ob začetku tretjega tisočletja, sem hotel poudariti posebni pomen nedeljske evharistije, ko sem poudaril njeno učinkovitost pri oblikovanju občestva: »Nedeljska

⁸⁴ Sv. Avguštin, Sermo 272: PL 38, 1247; slov. prevod: KKC 1396.

⁸⁵ Prav tam, 1248.

⁸⁶ Prim. štev. 31–51: AAS 90 (1998) 731–746.

evharistija,« tako sem zapisal, »je privilegirana kraj, na katerem se občestvo neprestano oznanja in goji. Prav z udeležbo pri evharistiji postane *Gospodov dan* tudi *dan Cerkve*, ki more na ta način učinkovito izpolnjevati svojo vlogo kot zakrament edinosti.«⁸⁸

42. Ohranjanje in pospeševanje cerkvenega občestva je naloga vsakega vernika, ki v evharistiji, zakramentu edinosti Cerkve, najde območje, v katerem si velja posebej prizadevati. Ta naloga s posebno odgovornostjo konkretno pripada pastirjem Cerkve, ustrezno njihovem položaju in v skladu z zaupano cerkveno službo. Zato je Cerkve objavila določbe, ki v celoti vodijo k temu, da bi spodbujale pogostno in rodovitno pristopanje vernikov h Gospodovi mizi in določile objektivne pogoje, pod katerimi se je treba vzdržati podelitve obhajila. Skrbno prizadevanje za zvesto spoštovanje teh določb bo učinkovit izraz ljubezni do evharistije in Cerkve.

43. V premišljevanju evharistije kot zakramenta cerkvenega občestva obstaja vprašanje, ki ga zaradi pomembnosti ne smemo zanemariti. Pri tem mislim na *odnos evharistije do ekumenskega prizadevanja*. Zahvaliti se moramo presveti Trojici za to, da so se v zadnjih desetletjih mnogi verniki v vseh delih sveta čutili nagovorjene spričo gorečega hrepenenja po edinosti med kristjani. Drugi vatikanski koncil spoznava – ob začetku odloka o ekumenizmu – v tem poseben božji dar.⁸⁹ To je bila učinkovita milost, ki je privedla na pot ekumenizma tako nas, sinove in hčere katoliške Cerkve, kakor rudi naše brate in sestre v drugih Cerkvah in cerkvenih skupnostih.

Hrepenenje in teženje k edinosti nas sili, da usmerimo svoj pogled na evharistijo, ki je najvzvišenejši zakra-

⁸⁷ Prim. prav tam, štev. 48–49: AAS 90 (1998) 744

⁸⁸ Janez Pavel II., Ob začetku novega tisočletja, 36.

⁸⁹ Prim. Odlok o ekumenizmu, 1.

ment edinosti Božjega ljudstva in je ravno zato primerni izraz in nepresegljivi izvir te edinosti.⁹⁰ V obhajanju evharistične daritve dviga Cerkev svoje prošnje k Bogu, Očetu usmiljenja, naj podeli svojim otrokom polnost Svetega Duha, da bodo eno telo in en duh v Kristusu.⁹¹ Ko Cerkev dviga molitev Očetu luči, od katerega prihaja vsak dober dar in vsako popolno darilo (prim. Jak 1,17), veruje v njeno učinkovitost, saj moli v edinosti s Kristusom, Glavo in Ženinom, ki nevestine prošnje sprejema za svoje in jih povezuje s svojo odrešilno žrtvijo.

44. Edinost Cerkve, ki jo evharistija uresničuje z daritvijo in prejetjem Gospodovega telesa in krvi, nujno postavlja zahtevo po polnem občestvu glede vezi veroizpovedi, zakramentov in cerkvene vodstvene službe. Ravno zato ni mogoče, da bi skupno obhajali evharistično bogoslužje, dokler te vezi niso spet popolnoma vzpostavljene. Tovrstno skupno obhajanje ne bi bilo smiselna pot, ampak bi se moglo izkazovati kot *ovira pri doseganju polnega občestva*, saj zastira čut za oddaljenost od cilja in vnaša dvoumnosti glede raznih verskih resnicah ali celo daje potuho za to. Popolni edinosti naproti ni mogoče hoditi drugače kakor v resnici. Prepoved cerkvenega prava ne pušča nikakršnega prostora za nejasnosti o tej temi,⁹² in sicer v poslušnosti moralnim normam, ki jih je razglasil 2. vatikanski koncil.⁹³

⁹⁰ Prim. C 11.

⁹¹ Anaphora Liturgiae S. Basili Magni pravi: »Daj, da bomo vsi, ki smo deležni istega kruha in keliha, združeni med seboj v občestvu Svetega Duha.«

⁹² Prim. ZCP, kan. 908; ZKVC, kan. 702; Papeški svet za edinost kristjanov, Ekumenski pravilnik, Cerkevni dokumenti 53, Ljubljana 1994, 122–125, 129–131; Kongregacija za verski nauk, Pismo Ad exequendam (18. maja 2001); AAS 93 (2001) 786.

⁹³ Odlok o katoliških vzhodnih Cerkvah (26): »Skupnost pri svetih obredih, ki krši edinost Cerkve ali pa vključuje pravo priznavanje zmote ali nevarnost zablode v veri, pohujšanja in verske brezbriznosti, je po božji postavi prepovedana.«

Vsekakor bi rad poudaril, kar sem podal v okrožnici *Da bi bili eno (Ut unum sint)*, potem ko sem ugotovil nedopustnost medsebojne udeležbe pri evharistiji: »Vendar pa nosimo v sebi gorečo željo, da bi skupaj obhajali edino Gospodovo evharistijo; in ta želja postaja že skupna hvalnica in enoglasna prošnja. Skupaj se obračamo k Očetu, in sicer vedno bolj 'z enim samim srcem'.«⁹⁴

45. Četudi zaradi pomanjkanja polnega občestva v nobenem primeru ni mogoče skupno obhajati evharistije, pa ta zadržek ne velja glede podeljevanja evharistije *pod posebnimi okoliščinami in v odnosu do posameznih oseb*, ki pripadajo Cerkvam ali cerkvenim skupnostim, katere niso v polnem občestvu s katoliško Cerkvijo. V tem primeru obstaja cilj dejansko v tem, da odgovorimo za resno duhovno potrebo za zveličanje posameznih vernikov, ne pa v tem, da praktično izvajamo *medversko enotnost (interkomunijo)*, ki ni mogoča, dokler niso docele sklenjene vidne vezi cerkvenega občestva.

V tem smislu je ravnal 2. vatikanski koncil pri odločanju glede prakse vzhodnih kristjanov, ki so v dobri veri ločeni od katoliške Cerkve, če sami od sebe prosijo za prejem evharistije iz rok katoliškega posvečenega, nosilca službe, in so nanjo pravilno pripravljene.⁹⁵ Takšno ravnanje sta potrdila tudi oba zakonika, ki z ustreznimi prilagoditvami upoštevata tudi primer drugih, ne pa vzhodnih kristjanov, ki niso v polnem občestvu s katoliško Cerkvijo.⁹⁶

46. V okrožnici *Da bi bili eno* sem izrazil svoje vrednotenje te določbe, ki dovoljuje, da z ustrežno sposobnostjo presojanja skrbimo za zveličanje duš: »V tej zvezi mi je v

⁹⁴ Janez Pavel II., Okrožnica *Da bi bili vsi eno*, Cerkevni dokumenti 63, Ljubljana 1996, 45.

⁹⁵ Odlok o katoliških vzhodnih Cerkvah (VC), 27.

⁹⁶ Prim. ZCP, kan. 844, §§ 3–4; ZKVC, kan. 671, §§ 3–4.

veselje spomniti na to, da morejo katoliški duhovniki v nekaterih posebnih primerih podeljevati zakramente evharistije, pokore in bolniškega maziljenja drugim kristjanom, ki niso v polnem občestvu s katoliško Cerkvijo, pa jih goreče želijo prejeti, zanje prostovoljno prosijo in razodevajo tisto vero glede teh zakramentov, ki jo izpoveduje katoliška Cerkev. Obratno se morejo tudi katoličani v določenih primerih in v posebnih okoliščinah za iste zakramente obračati na duhovnike tistih Cerkev, v katerih so ti zakramenti veljavni.⁹⁷

Te pogoje, ki so nujno potrebni, je treba natančno upoštevati, čeprav gre za omejeno število posameznih primerov. Kajti odklanjanje ene ali več verskih resnic o teh zakramentih, med njimi tudi tajitev resnice, ki zadeva službeno duhovništvo za veljavno podelitev zakramentov, kaže, da prosilec ni pripravljen za vreden prejem/obhajanje zakramentov. Velja tudi obratno, katoliški vernik ne more prejeti svetega obhajila v skupnosti, v kateri ne obstaja veljavni zakrament duhovniškega posvečenja.⁹⁸

Zvesto upoštevanje postavljenih norm glede tega vprašanja⁹⁹ je izraz in hkrati zagotovilo ljubezni tako do Jezusa Kristusa v najsvetejšem zakramentu kakor tudi do bratov druge krščanske veroizpovedi, katerim dolgujemo pričevanje resnice, kakor tudi do samega temelja pospeševanja edinosti.

⁹⁷ Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno, 46.

⁹⁸ Prim. E 22.

⁹⁹ Prim. ZCP, kan. 844; ZKVC, kan. 671.

Peto poglavje

OKRAS OBHAJANJA EVHARISTIJE

47. Kdor v sinoptičnih evangelijih bere poročilo o postavitvi evharistije, ga prevzame enostavnost in tudi »tehtnost«, s katero Jezus pri zadnji večerji postavi veliki zakrament. Nekakšna predigra pripovedi je prizor *maziljenja v Betaniji*. Neka žena, ki jo evangelist Janez enači z Marijo, Lazarjevo sestro, izlije iz posode na Jezusovo glavo *dragoceno dišeče olje* in izzove s tem med učenci – zlasti pri Judu (prim. Mt 26,8; Mr 14,4; Jn 12,4) – protestno reakcijo, kakor da bi takšno dejanje spričo potreb ubogih pomenilo nevzdržno »potrato«. Jezusova ocena pa je vsekakor drugačna. Ne da bi kaj odvezel od obveznosti, ki jo postavlja ljubezen do potrebnih, katerim se bodo učenci morali vedno posvečati – kajti »uboge imate namreč vedno med seboj« (Mt 26,11; Mr 14,7; prim. Jn 12,8) – gleda Jezus na neposredno bližnji dogodek svoje smrti in svojega pokopa ter gleda na maziljenje, ki ga je deležen tako rekoč kot anticipacijo tiste časti, katere bo njegovo telo zaradi neločljive povezanosti s skrivnostjo njegove osebe vredno tudi po smrti.

V sinoptičnih evangelijih se pripoved nadaljuje z Jezusovim naročilom učencema, naj *skrbno pripravita »veliko obednico«*, ki jo potrebujejo za zaužitje velikonočnega obeda (prim. Mr 14,15; Lk 22,12), in s poročilom o postavitvi evharistije. S tem, ko pripoved vsaj delno daje slutiti podobo *judovskih obredov* pri velikonočnem obedu, vključno s petjem zahvalne pesmi (Hallel; prim. Mt 26,30; Mr 14,26), podaja v zgoščeni in slovesni obliki, četudi v inačicah različnih izročil, besede, ki jih je Jezus izgovoril nad kruhom in vinom, besede, ki jih je uporabil kot konkretni izraz svojega žrtvovanega telesa in svoje prelite krvi. Evangelisti spominjajo na vse te posameznosti v luči že v

prvi Cerkvi utrjene prakse »lomljenja kruha«. Toda prav gotovo ima dogodek velikega četrtega, izhajajoč iz Jezusove prakse, bistvene poteze liturgične »občutljivosti« (»senzibilnosti«), ki dolguje svoje izoblikovanje izročilu starozaveznih prvin in je pripravljena na to, da bi bila na novo izoblikovana v sozvočju z novo vsebino pashe v krščanskem obhajanju.

48. Kakor žena, ki je Jezusa maznila v Betaniji, se tudi Cerkev ni bala »razmetavati«, ko uporablja svoja najboljša sredstva, da bi pokazala svoje pobožno strmenje nad *neizmernim darom evharistije*. Nič manj kakor prva učenca, ki sta prejela naročilo, naj pripravita »veliko obednico«, se je Cerkev skozi stoletja in v zaporedju kultur čutila poklicano, da obhaja evharistijo v takšnem okviru, ki je vreden tako velike skrivnosti. V soglasju z Jezusovimi besedami in kretnjami ter v dopolnitvi judovske obredne dediščine je nastala *krščanska liturgija*. In kaj bi končno moglo zadoščati, da bi primerno izrazilo prejem daru, ki ga božji Ženin iz samega sebe nenehno daje na voljo Nevesti – Cerkvi, ko enkrat za vselej na križu izvršeno daritev postavlja v doseg vsakega posameznega rodu vernikov in se daje za hrano vsem verujočim? Čeprav logika »prazničnega obeda« priporoča domačnost, vendar Cerkev ni nikdar podlegla skušnjavi banaliziranja te »zapupnosti« s svojim Ženinom in ni pozabila, da je ta Ženin tudi njen Gospod, da »praznični obed« za vedno ostane daritveni obed, ki ga zaznamuje na Golgoti prelita kri. *Evharistični obed je resnično »sveti« obed*, v katerem preprostost znamenj skriva v sebi globino svetosti Boga samega: »*O sveta večerja, v kateri se prejema Kristus!*« – »*O sacrum convivium, in quo Christus sumitur!*«. Kruh, ki ga lomimo na naših oltarjih in se daje za naše bivanje, ki ga živimo kot popotniki po poteh tega sveta, je »*angelski kruh*« – »*panis angelorum*«, h kateremu se moremo približevati le s ponižnostjo stotnika iz evangelija: »Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho« (Mt 8,8; Lk 7,6).

49. V tem vzvišenem pomenu skrivnosti razumemo, kako se je vera Cerkve v evharistično skrivnost izražala v zgodovini ne le po spodbudah notranje naravnosti češčenja, ampak tudi *v celi vrsti zunanjih oblik*, da bi obudila spomin in poudarila veličino dogodka, ki ga obhaja. Iz tega je nastal razvoj, ki je korak za korakom pripeljal do tega, da je *začrtal poseben pravilnik za evharistično bogoslužje*, ob spoštovanju različnih zakonito obstoječih cerkvenih izročil. Na tej osnovi se je razvila tudi *bogata umetnostna dediščina*. Umetnosti – arhitektura, kiparstvo, slikarstvo in glasba – so se oplajale ob krščanski skrivnosti; bodisi neposredno ali posredno so v evharistiji našle pobudo za velike navdihe.

Tako je bilo na primer z arhitekturo, ki je, brž ko so to dovoljevale zgodovinske razmere, doživela prehod od začetnih evharističnih krajev, ki so bili *v domovih* (»domus«) krščanskih družin, do sijajnih *bazilik* prvih stoletij, mogočnih *katedral* srednjega veka, vse do velikih ali majhnih *cerkva*, postopoma posejanih po deželah, ki jih je doseglo krščanstvo. Oblike oltarjev in tabernakljev so se razvijale dalje v liturgičnih prostorih, pri čemer so vsakokrat sledile ne le umetnostnim navdihom, marveč tudi predlogom skrbnega razumevanja skrivnosti. Isto smemo reči o *sakralni glasbi*: dovolj je, če pomislimo na navdihnjene gregorijanske napeve in na številne, pogosto velike skladatelje, ki so se navdihovali ob liturgičnih besedilih svete maše. Ali se na področju opreme in oblačil, namenjenih za obhajanje evharistije, ne razodeva velikansko število *umetniških del*, začevši z deli dobrega rokodelca in vse do resničnih umetnin?

Reči smemo, da je evharistija, kakor je oblikovala Cerkve in pobožnost, močno zaznamovala tudi »kulturo«, posebno na estetskem področju.

50. V tem prizadevanju za češčenje skrivnosti v obrednem in estetskem pogledu so kristjani Zahoda in Vzhoda nekako »tekmovali«. Kako naj ne bi bili hvaležni Go-

spodu posebej za prispevek, ki so ga krščanski umetnosti dala velika dela arhitekture in slikarstva grško-bizantinskega izročila ali celotnega slovanskega geografskega in kulturnega območja? Na Vzhodu je sakralna umetnost ohranila izredno močan čut za skrivnost; ta umetnost spodbuja umetnike, naj svoje vneme pri ustvarjanju lepega ne pojmujejo le kot izraz svojega genija, marveč tudi kot *pristno služenje veri*. Znali so iti daleč onkraj zgolj tehnične spretnosti in se poslušno odpreti dihu Božjega Duha.

Vrhunci arhitekture in mozaikov krščanskega Zahoda in Vzhoda so skupna dediščina verujočih. V sebi nosijo znamenje – rekel bi, poroštvo – tiste polnosti občestva v veri in v bogoslužju, po kateri hrepenimo. Kakor na znameniti Rubljovovi upodobitvi Trojice pa to terja in predpostavlja *kar najgloblje »evharistično« Cerkev*, v kateri je deležnost pri Kristusovi skrivnosti v razlomljenem kruhu kakor potopljena v nedoumljivo enoto treh božjih oseb, in iz Cerkve same napravlja »ikono« Trojice.

V pogledu na umetnost, ki je usmerjena v to, da v vseh svojih prvinah izraža čut za evharistijo v skladu z naukom Cerkve, je treba nameniti vso pozornost pravilom za *gradnjo in opremo sakralnih zgradb*. Zgodovina dokazuje, in to sem tudi poudaril v *Pismu umetnikom*,¹⁰⁰ da je Cerkev vedno pustila umetnikom veliko ustvarjalne svobode. Sakralna umetnost pa se mora vendarle odlikovati po sposobnosti, da ustrezno izrazi skrivnost, in sicer tako, kakor jo razumeva vera Cerkve, in v skladu z ustreznimi pastoralnimi napotki, danimi od pristojne oblasti. Ta izvajanja enako veljajo tako za upodabljajoče umetnosti kakor tudi za cerkveno glasbo.

51. Kar se je zgodilo v deželah zgodnjega pokristjanjenja na področju sakralne umetnosti in liturgične uredit-

¹⁰⁰ Prim. Janez Pavel II., *Pismo umetnikom*, Cerkevni dokumenti 82, Ljubljana 1999.

ve, se začenja razvijati tudi *na celinah mladega krščanstva*. Glede tega je ravno 2. vatikanski koncil podal zahteve tako glede zdrave kot tudi potrebne »inkulturacije. Ob številnih pastoralnih obiskih sem imel priložnost v vseh delih sveta opazovati, kakšne življenjske moči je sposobno obhajanje evharistije v povezavi z izraznimi oblikami, slogom in občutji različnih kultur. S prilagajanjem spreminjajočim se časovnim in prostorskim okoliščinam daje evharistija hrano ne le posameznikom, marveč celotnim narodom in oblikuje krščansko navdihnjene kulture.

Kljub temu je potrebno, da se lotimo pomembne naloge prilagajanja vselej v zavesti neizrekljive skrivnosti; vsaka generacija je poklicana, da se meri ob njej. »Zaklad« je prevelik in preveč dragocen, da bi smeli tvegati njegovo obubožanje ali da bi ga prenačljeno okrnili z eksperimenti in običaji, vpeljanimi brez natančnega preverjanja pristojnih cerkvenih oblasti. Središčni položaj evharistične skrivnosti terjaja tudi, da se to preverjanje vrši v tesni povezanosti s svetim sedežem. Kakor sem povedal v apostolskem pismu *Cerkev v Aziji (Ecclesia in Asia)*, »je takšno sodelovanje bistvenega pomena, kajti liturgija s svojim obhajanjem izraža eno samo, od vseh izpovedovano vero. Ker je liturgija dediščina celotne Cerkve, je ne morejo določati krajevne, od celotne Cerkve izolirane Cerkve.«¹⁰¹

52. Iz doslej povedanega je razumljiva velika odgovornost duhovnikov pri obhajanju evharistije, katerim pripada, da ji predsedujejo *in persona Christi*. S tem zagotavljajo pričevanje in služenje občestvu, ne le skupnosti, ki je neposredno navzoča pri maši, marveč tudi vsej Cerkvi, ki je v evharistiji in po njej vedno navzoča. Žal moramo potožiti, da predvsem od časa pokoncilске liturgične preнове zaradi napačno umevanega pojmovanja ustvar-

¹⁰¹ Janez Pavel II., *Ecclesia in Asia*, 22: AAS 92 (2000) 485.

jalnosti in prilagajanja *ni manjkalo zlorab*, ki so mnogim povzročale bolečino. Posebej na nekaterih področjih je določena reakcija na »formalizem« marsikoga napeljala k temu, da je imel za neobvezujoče tiste »oblike«, ki sta jih iz bogastva liturgičnega izročila izbrali Cerkev in njeno učiteljstvo. Tako so uvajali neavtorizirane in pogosto povsem neprimerne novotarije.

Zaradi tega čutim dolžnost, izraziti jasen poziv k zvestemu upoštevanju liturgičnih določb pri obhajanju evharistije. Te določbe so konkretni izraz pristne cerkvenosti evharistije; to je njen najgloblji smisel. Liturgija ni zasebna lastnina kogarkoli, niti mašnika niti občestva, v katerem se obhajajo svete skrivnosti. Apostol Pavel se je moral zaradi hudih napak pri obhajanju evharistije z ostrimi besedami obrniti na skupnost v Korintu, saj so pripeljale do cepitev (*skísmata*) in nastajanja frakcij (*hairesis*) (prim. 1 Kor 11,17-34). Tudi v naših časih bi morali znova odkriti poslušnost liturgičnim določbam in jih ceniti kot ogledalo in pričevanje ene same vesoljne Cerkve, ki se ponavzočuje pri vsakem obhajanju evharistije. Duhovnik, ki mašuje v skladu z liturgičnimi normami, in občestvo, ki ga sprejema, s tem tiho in vendar zgovorno kažeta svojo ljubezen do Cerkve. Prav zato, da bi poudaril globoki pomen liturgičnih določb, sem pristojnim uradom rimske kurije naročil, naj pripravijo poseben dokument k tej tako pomembni temi, dokument, ki bo vseboval navodila pravne narave. Nihče ne sme podcenjevati našim rokam zaupano skrivnost: prevelika je, da bi si kdorkoli mogel dovoliti, da ravna z njo po lastni presoji, ne da bi se oziral na njeno sakralno naravo in njej lastno vesoljno razsežnost.

Šesto poglavje

V ŠOLI MARIJE, »EVHARISTIČNE« ŽENE

53. Če hočemo zopet odkriti vse bogastvo najtesnejšega odnosa, ki povezuje Cerkev in evharistijo, ne smemo mimo Marije, ki je Mati in vzor Cerkve. V apostolskem pismu *Rosarium Virginis Mariae*, v katerem sem pokazal na preblazeno Devico kot učiteljico premišljevanja Kristusovega obličja, sem med svetle skrivnosti rožnega venca uvrstil tudi *postavitev evharistije*.¹⁰² Končno nas more Marija voditi k temu presvetemu zakramentu, saj ima do njega globok odnos.

Na prvi pogled evangelij o tej temi molči. V poročilu o postavitvi evharistije na večer velikega četrtega ni govora o Mariji. Nasprotno pa vemo, da je bila navzoča med apostoli, »ki so enodušno vztrajali v molitvi« (prim. Apd 1,14), *v prvi skupnosti, zbrani po vnebohodu v pričakovanju prihoda Svetega Duha*. Gotovo ni smela manjkati pri obhajanju evharistije med verniki prve krščanske generacije, ki so se vztrajno udeleževali »lomljenja kruha« (Apd 2,42).

Poleg Marijine udeležbe pri evharističnem obedu moremo njen odnos do evharistije izpeljati posredno, izhajajoč iz njene notranje naravnosti. *V vsem svojem življenju je Marija žena, zaznamovana z evharistijo*. Cerkev, ki gleda na Marijo kot na svoj pralik, je poklicana, da jo posnema tudi v njenem odnosu do te najsvetejše skrivnosti.

54. *Mysterium fidei!* Če je evharistija *skrivnost vere*, ki daleč presega naš razum in nas tako zavezuje k še

¹⁰² Janez Pavel II., Rožni venec Device Marije, 21.

čistejši predanosti Božji besedi, ne more biti nihče drug kakor Marija naša opora in vodnica v takšni naravnosti. Naše ponavljanje Kristusove kretnje pri zadnji večerji kot izpolnjevanje njegovega naročila »to delajte v moj spomin« je hkrati sprejemanje Marijinega povabila, naj ga poslušamo brez obojavljanja: »Karkoli vam poreče, storite« (Jn 2,5). Kakor da nam Marija govori z materinsko skrbjo, ki jo je izpričala pri svatbi v Kani: »Ne omahujte, zaupajte besedi mojega Sina. On, ki je mogel vodo spremeniti v vino, more prav tako iz kruha in vina napraviti svoje telo in kri in verujočim izročiti živi spomin svoje velike noči (pashe) ter tako postati 'kruh življenja'.«

55. V nekem smislu je Marija žvela svojo evharistično vero že prej, preden je bila postavljena evharistija, in sicer že na osnovi dejstva, da je ponudila svoje deviško naročje za učlovečenje božje Besede. Evharistija kaže na trpljenje in vstajenje in je hkrati v nepretrgani zvezi z učlovečenjem. Marija je pri oznanjenju spočela Božjega Sina tudi v fizični resničnosti telesa in krvi, in tako v sebi anticipirala to, kar se v neki meri na zakramentalni način dogaja v vsakem verujočem, ki pod podobama kruha in vina prejema Gospodovo telo in kri.

Zato obstaja *globoka podobnost* med *zgodí se - fiat*, s katerim je Marija odgovorila angelovi besedi, in *amen*, ki ga izgovori vernik, ko prejme Gospodovo telo. Od Marije se je zahtevala vera, da je on, ki ga je spočela »po delovanju Svetega Duha«, »Božji Sin« (prim. Lk 1,30–35). V nepretrgani zvezi z vero Device se v evharistični skrivnosti od nas zahteva vera, da je isti Jezus, Božji in Marijin Sin, navzoč z vsem božje-človeškim bitjem pod podobama kruha in vina.

»Blagor ji, ki je verovala« (Lk 1,45): V skrivnosti učlovečenja je Marija anticipirala tudi evharistično vero Cerkve. Ob svojem obisku pri Elizabeti nosi Marija učlovečeno Besedo v svojem naročju in je nekakšen »tabernakelj« – prvi »tabernakelj« v zgodovini –, v katerem je

Božji Sin še neviden človeškim očem, a ponuden Elizabeti v češčenju; njegova luč tako rekoč »izzareva« iz Marijinih oči in glasu. Ali ni Marijin očarani pogled v trenutku, ko zre obličje novorojenega Kristusa in ga objema s svojimi rokami, nedosegljivi vzor ljubezni, od katere se moramo pustiti navdihovati vsakokrat, ko v svetem obhajilu prejmemo evharistijo?

56. V vsem svojem življenju v Kristusovi bližini, in ne le na Golgoti, je Marija živela *daritveni značaj evharistije*. Ko je prinesla dete Jezusa v tempelj, »da bi ga postavili pred Gospoda« (Lk 2,22), je slišala napoved starčka Simeona, da bo ta otrok »znamenje, kateremu se bo nasprotovalo«, in da bo tudi njeno dušo presunil »meč« (prim. Lk 22,34–35). Tako je bila vnaprej napovedana drama križanega Sina, in na neki način je bilo že vnaprej naznanjeno: »*Mati žalostna je stala*« – »*Stabat Mater dolorosa*« ob vznožju križa. Ko se Marija dan za dnem pripravljala na Golgoto, živi neke vrste »anticipirano evharistijo«, rekli bi, neko »duhovno obhajilo« hrepenenja in darovanja, ki se je dovršilo v zedinjenju s Sinom v trpljenju in ki se je nato v povelikonočnem času izražalo v njenem udeleževanju obhajanja evharistije, ki so jo vodili apostoli, kot »spomin« trpljenja.

Kako naj si predstavljamo Marijina čustva, ko je iz ust Petra, Janeza, Jakoba in drugih apostolov slišala besede zadnje večerje: »To je moje telo, ki se daje za vas« (Lk 22,19)? Saj je to telo, žrtvovano kot daritev in znova predstavljeno pod zakramentalnimi znamenji, bilo isto telo, ki je bilo spočeto v Marijinem naročju! Prejeti evharistijo je moralo za Marijo pomeniti na neki način spet sprejeti v svojem naročju tisto srce, ki je utripalo v sozvočju z njenim, in doživljati to, kar je kot prva oseba izkusila pod križem.

57. »To delajte v moj spomin« (Lk 22,19). Pri kalvarijskem »spominu« je navzoče vse tisto, kar je Kristus izvr-

šil v svojem trpljenju in v svoji smrti. Ne manjka niti tega, *kar je Kristus izvršil pri svoji Materi* v naš blagor. Dejanško njej izroči ljubljenega učenca in v njem ji izroči tudi vsakogar izmed nas: »Glej, tvoj sin!« Enako pravi tudi vsakomur izmed nas: »Glej, tvoja mati!« (prim. Jn 19,26–27).

Živeti v evharistiji spomin Kristusove smrti pomeni tudi to, da zmeraj znova prejemamo ta dar. To se pravi, da po Janezovem zgledu vzamemo k sebi njo, ki nam je vsakokrat dana za mater. Hkrati to pomeni, da sprejmemo zahtevo upodabljati se po Kristusu in se zato napotiti v Materino šolo ter dovoliti, da nas ona spremlja. Marija je s Cerkvijo in kot Mati Cerkve navzoča v vsakem obhajanju evharistije. Če sta Cerkev in evharistija neločljiva dvojica, je treba prav tako reči o Mariji in evharistiji. Tudi zato že od najstarejših časov Cerkve Vzhoda in Zahoda soglasno poznajo Marijin spomin pri evharistični daritvi.

58. V evharistiji se Cerkev popolnoma zedinja s Kristusom in njegovo daritvijo in Marijin duh sprejema za svojega. To je resnica, ki jo je mogoče poglobljati, *če na novo beremo Magnifikat* v evharističnem gledanju. Kakor Marijina pesem je tudi evharistija predvsem hvaljenje in zahvaljevanje. Ko Marija vzklikne: »Moja duša poveličuje Gospoda in moj duh se raduje v Bogu, mojem zveličarju«, nosi Jezusa v svojem naročju. Hvali Očeta »zardi« Jezusa, toda hvali ga tudi »v« Jezusu in »z« Jezusom. Natančno v tem je resnična »evharistična naravnost«.

Hkrati se Marija spominja čudovitih božjih del v zgodovini odrešenja, v skladu z obljubo, dano očetom (prim. Lk 1,55), in oznanja čudež, ki presega vse obljube – odrešenjsko učlovečenje. V *Magnifikatu* je končno navzoča eshatološka vsebina evharistije. Vsakokrat, ko se nam Božji Sin javlja v »uboštvu« zakramentalnih znamenj kruha in vina, je v svet položena kal tiste nove zgodovine, ko so »mogočni vrženi s prestola« in so »povišani nizki« (prim. Lk 1,52). Marija opeva tisto »novo nebo« in »novo

zemljo«, ki ju evharistija anticipira in v kateri na neki način tudi najdevata svojo programatično »podobo«. Če *Magnifikat* izraža Marijino duhovnost, nam nič drugega ne more pomagati živeti evharistično skrivnost kakor ta duhovnost. Evharistija nam je dana, da bi bilo vse naše življenje, podobno kakor Marijino, en sam »*Magnifikat*«.

SKLEP

59. »Pozdravljeno, resnično telo, rojeno iz Device Marije!« – »Ave, verum corpus natum de Maria Virgine!« Pred nekaj leti sem obhajal petdeseto obletnico svojega duhovništva. Danes, na veliki četrtek, ki pade v *petindvajseto leto moje petrovske službe*, mi je dana milost, da Cerkvi podarjam okrožnico o evharistiji, To storim s srcem, polnim hvaležnosti. Že več kot pol stoletja, od 2. novembra 1946, ko sem obhajal novo mašo v kripti sv. Leonarda v wawelski stolnici v Krakovu, so moje oči vsak dan uprte v belo hostijo, v kateri na neki način »sovpadata« čas in prostor in v kateri postaja kalvarijska drama živo navzoča in se hkrati razkriva njena skrivnostna »sedanjost«. Vsak dan je moja vera v posvečenem kruhu in v posvečenem vinu mogla spoznavati Božjega popotnika, ki se je nekega dne pridružil emavškima učencema, da bi odprl njune oči za luč in njuno srce za upanje (prim. Lk 24,13–35).

Dovolite mi, dragi bratje in sestre, da z najglobljim navdušenjem, v spremljanju in za okrepitev vaše vere podam svoje pričevanje vere v presveto evharistijo. »Ave, verum corpus natum de Maria Virgine, vere passum, immolatum, in cruce pro homine!« Tu je zaklad Cerkve, srce sveta, poroštvo cilja, po katerem, čeprav nevede, hrepeni vsak človek. Velika skrivnost, ki nas presega in gotovo trdo preizkuša zmožnost razumevanja našega duha, ko naj bi se dvignil nad videz. Tu se naši čuti motijo – »tip, okus in vid na tebi moti se« – »visus, tactus, gustus in te fallitur«, pravi hvalnica *Molim te ponižno – Adoro te devote*, toda vera sama, zakoreninjena v Kristusovi besedi, ki nam je zaupana po apostolih, nam zadostuje. Dovolite mi, da – kakor Peter ob koncu evharističnega govora v Janezovem evangeliju – v imenu vse Cerkve in v imenu

vsakogar izmed vas ponovim Kristusu: »Gospod, h komu naj gremo? Besede večnega življenja imaš« (Jn 6,68).

60. V zarji tretjega tisočletja se otroci Cerkve čutimo spodbujene, da z obnovljenim poletom napredujemo v krščanskem življenju. Že v apostolskem pismu *Ob začetku novega tisočletja* sem zapisal: »Ne gre za to, da bi iznašli 'nov program'. Program je že tu: je isti kot je bil zmeraj, zbran je v evangeliju in v živem izročilu. Končno najde v Kristusu samem svoje središče. Njega je potrebno spoznavati, ljubiti in posnemati, da bi v njem živeli trinitarično življenje in z njim spreminjali zgodovino vse do njene dovršitve v nebeškem Jeruzalemu.«¹⁰³ Izvajanje tega programa za prenovljen polet krščanskega življenja gre prek evharistije.

Vsako prizadevanje za svetost, vsaka dejavnost, usmerjena na uresničevanje poslanstva Cerkve, vsako izvajanje pastoralnih načrtov mora črpati potrebno moč iz evharistične skrivnosti in biti naravnano nanjo kot na svoj vrhunec. V evharistiji najdevamo Jezusa, v njej je za nas navzoča njegova odrešenjska daritev, v njej se srečujemo z njegovim vstajenjem, v njej prejemamo dar Svetega Duha, v njej imamo češčenje, pokorščino in ljubezen do Očeta. Če bi zanemarjali evharistijo, kako bi mogli premagati svojo bednost?

61. Evharistična skrivnost – daritev, navzočnost, obed – ne dovoljuje ne okrnitve ne instrumentalizacije; treba jo je živeti v njeni celoti, bodisi v dogajanju obhajanja bodisi v prisrčnem pogovoru z Jezusom, ki smo ga ravnokar prejeli v svetem obhajilu, bodisi tedaj, ko se mudimo v molitvi pri evharističnem češčenju izven svete maše. Tedaj se Cerkev trdno uresničuje in pri tem prihaja do veljave to, kar Cerkev v resnici je: ena, sveta, katoliška in apostolska; božje ljudstvo, božje svetišče in božja družina; Kristusovo telo in Kristusova nevesta, katere

¹⁰³ Janez Pavel II., *Ob začetku novega tisočletja*, 29.

duša je Sveti Duh; vesoljni zakrament odrešenja in hierarhično razčlenjeno občestvo.

Pot Cerkve v teh prvih letih tretjega tisočletja je tudi *pot obnovljenega ekumenskega prizadevanja*. Zadnja desetletja dvajsetega stoletja s svojim vrhuncem v velikem jubileju so nas vodila v to smer, ko so spodbujala vse krščene k uresničevanju Jezusove molitve »*Da bi bili eno*« – »*Ut unum sint*« (Jn 17,11). Ta pot je dolga, polna ovir, ki presegajo človeško zmogljivost; toda imamo sveto evharistijo in pred njo smemo v globini srca slišati iste besede, ki jih je slišal prerok Elija, kakor da bi bile namenjene nam: »*Vstani in jej! Sicer je pot zate predolga*« (1 Kr 19,7).

Evharistični zaklad, ki nam ga je Gospod dal na voljo, nas spodbuja nasproti cilju polne delitve tega zaklada z vsemi brati in sestrami, s katerimi nas povezuje skupni krst. Da ne bi zapravili takšnega zaklada, pa je potrebno spoštovati zahteve, ki izhajajo iz dejstva, da je to zakrament občestva v veri in v apostolskem nasledstvu.

Ko pripisujemo evharistiji v celoti vso pomembnost, ki ji pripada, in ko smo z vso skrbjo pozorni na to, da ne bi zmanjšali nobene od njenih razsežnosti ali zahtev, tedaj pokažemo, da se resnično zavedamo veličine tega daru. K temu nas vabi neprekinjeno izročilo, ki od prvih stoletij naprej izpričuje budnost krščanske skupnosti v oskrbovanju tega »zaklada«. Ljubezen spodbuja Cerkev, da skrbi za to, da bi prihajajočim krščanskim rodovom posredovala vero v skrivnost evharistije in evharistični nauk, ne da bi zanemarila kateri njegov drobec. Ni nevarnosti za pretiravanje v skrbi za to skrivnost, kajti »v tem zakramentu je povzeta vsa skrivnost našega odrešenja.«¹⁰⁴

62. Napotimo se, dragi bratje in sestre, v šolo svetnikov, velikih oznanjevalcev resnične evharistične pobožnosti. V njih dosega teologija evharistije polni sijaj doživljanja, »prevzame nas« in tako rekoč »ogreje«. *Prisluškujmo pred-*

¹⁰⁴ Sv. Tomaž Akvinski, *Summa theologiae*, III, q. 83, a. 4c.

vsem *preblaženi Devici Mariji*, v kateri se evharistična skrivnost bolj kakor v katerem koli drugem človeku izkazuje kot *skrivnost svetlobe*. V gledanju nanjo spoznamo *preoblikujočo moč, ki je lastna evharistiji*. V Mariji vidimo v ljubezni prenovljeni svet. Ko premišljujemo Marijo, s telesom in dušo vzeto v nebesa, vidimo nastop »novih nebes« in »nove zemlje«, ki se bosta pred našimi očmi odprla ob drugem Kristusovem prihodu. Tu na zemlji je evharistija njuno poroštvo in v marsikaterem pogledu njun predokus: »*Pridi, Gospod Jezus!*« (Raz 22,20).

V ponižnih znamenjih kruha in vina, spremenjenih v Kristusovo telo in kri, potuje Kristus z nami kot naša moč in naša popotnica ter nas napravlja za priče upanja za vse ljudi. Če spričo te skrivnosti razum izkuša svoje meje, pa z milostjo Svetega Duha razsvetljeno srce sluti, kako se ji približati ter se potopiti vanjo v češčenju in brezmejni ljubezni.

Sprejmimo za svoja čustva sv. Tomaža Akvinskega, tega odličnega teologa in hkrati navdušenega pevca evharističnega Kristusa. Dopustimo, da se tudi naš duh odpre v upanju na gledanje cilja, po katerem hrepeni srce, ki ga, kakršno je, žeja po veselju in miru:

Ti, pastir, nas s kruhom hrani,
ti nam, Jezus, stoj ob strani,
ti nas pasi, ti nas brani,
ti nam daj med nebeščani
mesto v večnih radostih.

Ti, zaklad moči, modrosti,
tu že vir nam vse sladkosti,
sprejmi nas med svoje gosti
tudi v rajski tam blagosti
v družbi svojih blaženih!«.

V Vatikanu, 17. aprila 2003, na veliki četrtek, v 25. letu mojega papeževanja, v letu rožnega venca.

Papež Janez Pavel II.

KRATICE

1. Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor (1962-1965)

AG – M	Ad gentes – Odlok o misijonski dejavnosti Cerkve (1965).
DV – BR	Dei Verbum – Dogmatična konstitucija o božjem razodetju (1964).
GS – CS	Gaudium et spes – Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (1965).
LG – C	Lumen gentium – Dogmatična konstitucija o Cerkvi (1964).
PO – D	Presbyterorum ordinis – Odlok o duhovniškem delu in življenju (1965).
SC – B	Konstitucija Sacrosanctum Concilium – O konstitucija o svetem bogoslužju (1964).
UR – E	Unitatis redintegratio – Odlok o ekumenizmu (1965).
OE – VC	Orientalium Ecclesiarum – Odlok o vzhodnih Cerkvah (196X).

2. Drugi dokumenti

AAS	Acta Apostolicae Sedis.
CCEO – ZKVC	Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – Zakonik kanonov vzhodnih Cerkva (1990).
CIC – ZCP	Codex Iuris Canonici – Zakonik cerkvenege prava, Ljubljana 1883.
CSEL	Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum.
DD – GD	Janez Pavel II., Dies Domini – Apostolsko pismo Gospodov dan, CD 78, Ljubljana 1998.

- DS H. Denzinger – A. Schoenmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum.*
- EU – NES Eucharisticum mysterium – Navodilo o češčanju evharistične skrivnosti, Ljubljana 1967.
- KKC Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993.
- LA – PU Janez Pavel II., *Lettera agli artisti* – Pismo umetnikom, *Cerkveni dokumenti* 82, Ljubljana 1999
- MDH – SBL Pij XII., *Mediator Dei et hominum* – Okrožnica Srednik med Bogom in ljudmi, CSDB, Ljubljana 1957.
- MP – VS Pavel VI., *Mysterii paschalis* – Apostolsko pismo o velikonočni skrivnosti, v: *AAS* 61 (1969).
- MR – RM *Missale Romanum* – Rimski misal, Ljubljana 1975.
- RH – OČ Janez Pavel II., *Redemptor hominis* – Okrožnica *Odrešenik človeka*, *Cerkveni dokumenti* 2, Ljubljana 1979.
- PG *Patrologia graeca* (J. P. Migne).
- PL *Patrologia latina* (J. P. Migne).
- RVM – RVDM Janez Pavel II., *Rosarium Virginis* – Apostolsko pismo *Rožni venec Device Marije*, *Cerkveni dokumenti* 98, Ljubljana 2002.
- SCh *Sources chretiennes.*
- TMI – ZNT Janez Pavel II., *Tertio millenio ineunte* – Apostolsko pismo *Ob začetku novega tisočletja*, *Cerkveni dokumenti* 91, Ljubljana 2001.
- UUS – DBE Janez Pavel II., *Ut unum sint* – Okrožnica *Da bi bili eno*, *Cerkveni dokumenti* 63, Ljubljana 1996.

KAZALO

Anton Štrukelj, Uvodna beseda	5
Janez Pavel II., Okrožnica CERKEV IZ EVHARISTIJE	9
Uvod.....	9
1. Skrivnost vere	17
2. Evharistija gradi Cerkev.....	27
3. Apostolski značaj evharistije in Cerkve.....	33
4. Evharistija in cerkveno občestvo.....	41
5. Okras obhajanja evharistije.....	51
6. V šoli Marije, »evharistične žene«	57
Sklep	63
Kratice	67
Kazalo	69

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA - Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)

48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdravstvenih delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)

94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)
95. CEL, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)
96. Papeški svet za službeno obveščanje, Cerkev in internet (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, Cerkev in kulturne dobrine (2002)
98. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec device Marije (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)
100. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja, Znova začeti pri Kristusu (2003)
101. Janez Pavel II., Okrožnica Cerkev iz Evharistije (2003)

